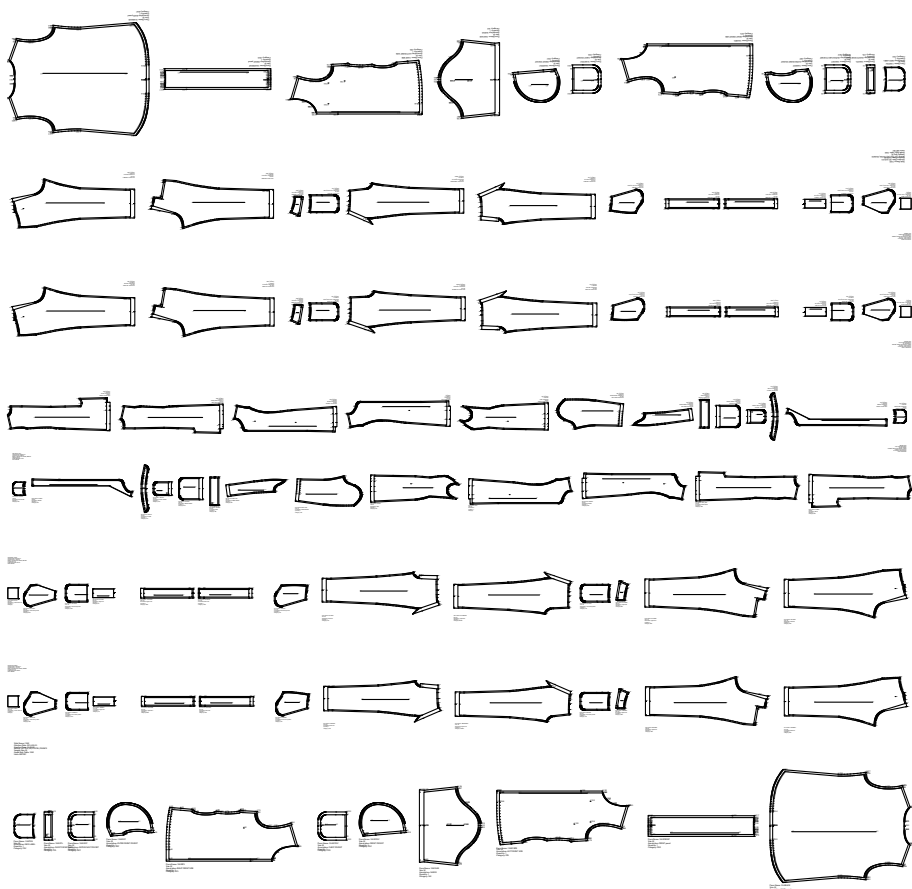

MALLIMESTARIN TOIMINTAMALLIT

Kuva 1: Kaksi kuvaa ensimmäisestä mallistosta, työ tehty 1987 ja oma työ 2014.

Lahden Ammattikorkeakoulu
Muotoilun koulutusohjelma
Tekijä: Leena Koivunen
Työn nimi: Mallimestarin toimintamallit
Design Business ja muotoilun tutkimus YAMK
Opinnäytetyö
69 sivua
toukokuu 2014

TIIVISTELMÄ

Lähtökohtana opinnäytetyössä on tekijän pitkä ammatillinen kokemus vaateusteollisuuden mallimestarina. Opinnäytetyön perustana on selvitys siitä, millainen mallimestarin työn kuva on ollut lähinnä 1970-luvulta alkaen ja miten se on muuttunut tähän päivään mennessä.

Opinnäyte työn tutkimus keskittyy selvittämään mallimestarin erilaisia toimintaympäristöjä tänä päivänä. Tutkimusaineistona on oma toiminta erilaisissa toimintaympäristöissä ja oman kokemuksen vertailu muihin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin sekä haastattelu.

Opinnäytetyössä esitellään mallimestarin toiminta neljässä erilaisessa toimintaympäristössä ja verrataan eri toimintaympäristössä toteutuvia rooleja. Lisäksi etsitään yleispätevää mallimestari-osaamisen ydintä, jota ilman vaatemalliston ei ole mahdollista syntyä.

Tavoitteena on löytää ideaali toimintamalli omaa jo 20 vuotta kestänyttä yritystoimintaa varten. Opinnäytetyö esittää toiminnalle ideaalimallin sekä selvittää, miksi ideaalitalanne ei toteudu.

Avainsanat

Mallimestari, mallimestariosaaminen, vaatemalliston tuotekehitysprosessi

Sivut 69 s.

Lahden Ammattikorkeakoulu
Muotoilun koulutusohjelma
Tekijä: Leena Koivunen
Työn nimi: Mallimestarin toimintamallit
Design Business ja muotoilun tutkimus YAMK
Opinnäytetyö
69 sivua
toukokuu 2014

ABSTRACT

The starting point for this thesis is the author's long professional experience as a pattern master in clothing industry. The basis for this thesis is an overview of what the work of a pattern master was like in the late 1970s and how it has changed till today.

The research of the thesis concentrates on investigating the different working environments that a pattern master faces today. The research material consists of author's own experiences in different working environments and comparing those to other existing studies on the topic, as well as an interview.

The thesis presents the work of a pattern master in four different working environments and compares the roles that come up in the different environments. In addition to search for the universal core skills of a pattern master without which a clothing collection cannot be realized.

The aim is to find an ideal operational model for my own entrepreneurship of twenty years. The thesis presents the ideal model and clarifies why the ideal is not realized yet.

Key words

Pattern master, pattern master know-how, development process for fashion collection

Pages 69 p.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
<i>Opinnäytetyön lähtökohdat</i>	7
<i>Käsitteiden määrittelyä</i>	8
2 TAUSTAMATERIAALI	11
<i>Kun melkein kaikki tehtiin vielä käsin</i>	1
<i>Miten CAD-kaavoitus muutti mallimestarin työn?</i>	14
<i>Suunnittelijan työparina</i>	15
<i>Taloudellinen taantuma ja sen vaikutus Suomen vaatetusteollisuuteen</i>	15
<i>Uuden rakenteen vaatetusala</i>	17
<i>Yrittäjänä</i>	20
3 TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
4 MALLIMESTARIN TYÖN TOIMITAMALLEJA	23
<i>Perinteinen toimintamalli</i>	23
<i>Perinteisen toimintaympäristön mallimestari</i>	26
<i>Uusia toimintamalleja</i>	29
<i>Mallimestari koko malliston tuotekehitysprosessin jäsenenä</i>	29
<i>Mallimestari tuotekehitysprosessia korjaavana asiantuntijana</i>	35
5 AJATUKSIA JA ODOTUKSIA	
<i>Mallimestari suunnittelija työparina</i>	42
<i>Työparin keskinäinen kemia ja mallimestarin persoona</i>	46
<i>Suunnittelijat, jotka eivät työskentele mallimestarin kanssa</i>	47
<i>Miksi yritys haluaa käyttää mallimestaripalvelua</i>	48

6 OMA IDEAALI TOIMINTAMALLI	50
<i>Suunnittelijan merkityksestä malliston rakentamisprosessissa</i>	50
<i>Ihanteellinen toimintamalli</i>	51
7 LOPPUPÄÄTELMÄ	54
<i>Miten ideaalimalli eroaa todellisista?</i>	54
<i>Mikä estää ideaalia toteutumasta?</i>	55
8 YHTEENVETO	57
<i>Mallimestarin rooli erilaisissa toimintamalleissa</i>	57
<i>Tarvitaanko erillistä mallimestarin ammattia?</i>	58
<i>Mallimestarin persoonan vaikutus erilaisissa mallistonrakennusprosesseissa</i>	59
<i>Mallimestarin toiminnan ydin eli universaali mallimestariosaaminen</i>	61
9 YKSITYISEMPIÄ LOPPUPÄÄTELMÄ	66
LÄHTEET	68
PAINAMATTOMAT LÄHTEET	68
KUVALUETTELO	69

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön lähtökohdat

Vaatetusmuotoilusta puhuttaessa puhutaan usein suunnittelijan työpanoksesta. Erityisesti vaatetusalan murroksen jälkeen, kun varsinainen tuotanto on ainakin suurimmaksi osaksi siirtynyt halvan työvoiman maihin ja ala on globalisoitunut, tuotekehitys käsitetään samaksi kuin suunnittelijan työpanos. Vaatesuunnittelijan työ tuotekehitysprosessissa on oleellinen, onnistunut suunnittelutyö johtaa onnistuneeseen mallistoon. Onnistuneen malliston rakentamiseen tarvitaan kuitenkin myös muiden tuotekehityksen ammattilaisten panosta. Tässä opinnäytetyössä selvitetään mallimestarin ammatinkuvaa; sitä millainen ammatti on ollut ja millainen se on tämän päivän tuotekehitysprosessissa. Tarvitaanko mallimestarin osaamista suunnitteluketjun tuotekehityspäässä, vai onko niin, että mallimestariosaamista tarvitaan vain tuotantoketjun alihankintapäässä, valmistusprosessissa?

Vaatetusalan toimintamallit ovat moninaistuneet. Perinteisen oman tuotannon toimintamallin rinnalle ovat nousseet valmistuttaminen sekä erilaiset perinteisen ateljeetyön versiot. Tällaista ateljeemaisen työtavan johdannaista suosivat erityisesti nuoret aloittelevat suunnittelijat. Onko näissä toimintamalleissa tarvetta erilliselle mallimestariosaamiselle? Paljonko ja minkä laatuista osaamista tarvitaan?

Opinnäytetyön lähtökohtana on oma muotoilijan koulutukseni sekä yli 25-vuotinen kokemukseni vaatetusalaan mallimestarina. Tarkastelen omaa työhistoriaani ja vertaan sitä alalla toimivien ja toimineiden kollegojen kokemuksiin, etsin yhtäläisyyksiä. Vertaan omaa kokemustani yhteistyöstä suunnittelijoiden kanssa suunnittelijoiden kokemuksiin ja vertaan odotuksia ja kokemuksia. Näistä vertailuista toivon löytäväni vastauksen sille, onko oma yritystoimintani kestäväällä pohjalla – vastaanko yhteistyökumppanieni odotuksiin vai olisiko minun syytä vahvistaa jotain toimintani painopistettä? Minkälaista palvelua minun pitäisi tarjota?

Ajoittain minusta tuntuu, että mallimestarin työnkuva on muuttunut arvostetusta ammattilaisesta näkymättömäksi valmistusprosessin osaksi. Toivon löytäväni perusteita ammatinkuvan kirkastamiselle sekä perusteita sille, miksi Suomessa pitäisi kouluttaa visuaalisuuden hallitsevien suunnittelijoiden lisäksi myös vaatteiden muotoon ja teollistamiseen erikoistuneita suunnittelijoita – mallimestareita.

Käsitteiden määrittelyä

Mallimestari

Työ- ja elinkeinoministeriön Ammattinetti –sivustolla määritellään mallimestarin ammattia seuraavasti. ”Mallimestari kaavoittaa tehtaan tuotantoon tulevat mallit. Hän kuosittelee suunnittelijan piirroksista tuotteeseen kuuluvat kaavat ja valvoo mallikappaleiden valmistusta. Joissakin yrityksissä toimenkuvaan kuuluu myös mallien suunnittelu. Mallimestarin on tunnettava tehtaan tuotantomenetelmät ja sarjatuotannon asettamat vaatimukset, sillä hän suunnittelee, miten uudet mallit ovat tehtaassa parhaiten valmistettavissa. Suurimmissa tehtaissa voi olla erikseen tekninen tuotesuunnittelija, joka vastaa tuotantotekniikasta kussakin tapauksessa. Mallimestarit ovat osa suunnittelutyöryhmää. He työskentelevät läheisessä yhteistyössä mallisuunnittelijan kanssa. Suunnittelutyöryhmässä on ajoittain mukana myös yrityksen johto, sekä myynnistä ja ostoista vastaavat henkilöt. Mallikokoelmasta valitaan yhdessä ne mallit, joita tehdas seuraavalla kaudella ryhtyy tuottamaan. Mallikokoelmassa saattaa olla satoja mallivaatteita, ja kokoelman saaminen valmiiksi oikeaan aikaan voi aiheuttaa työhön kiirehuippuja.

Mallimestarin työvälineitä ovat kaavat ja erilaiset piirtämiseen tarvittavat viivaimet ja muut välineet sekä yhä useammin tietokoneet, joissa on kaavoitusohjelmat. Työ on normaalia päivätyötä. Työhön saattaa sisältyä matkustamista. Mallien suunnittelijat käyvät muotinäytöksissä ja messuilla sekä matkustavat myös ulkomaiden muotikeskuksiin seuraaman alan kehitystä.” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013)

Perinteisesti mallimestarin työ koostuu vaatteiden kokonaisvaltaisesta kaavoittamisesta. Kaavoitusprosessi alkaa suunnittelijan kuvasta muuntuen kohti tuotannosta valmistuvaa vaatetta. Kaavoituksen lisäksi mallimestari on perinteisesti vastannut vaatteiden sovittamisesta tuotekehitysprosessin eri vaiheissa. Sovituksilla varmistetaan sekä vaatteiden hyvä istuvuus että oikea mitoitus. Nämä molemmat ovat mallimestarin vastuualuetta. Vaate, joka on hyväksytty lopulliseen mallistoon ja tuotantoon, sarjotaan. Sarjonta tarkoittaa sitä, että mallituksessa käytetystä mallikoosta muodostetaan kaikki tarvittavat koot; kokolajitelma. Sarjonta on mallimestarin vastuulla. Mallimestarin ammattitaitoon kuuluu sarjonnan muodostaminen mittataulukoiden perusteella. Mittataulukoiden lasketaan sarjontasäännöt (erot mallikokoon sekä x- että y-akselin suunnassa), jotka merkitään sarjontapistisiin.

Mallimestariosaaminen

Mallimestariosaamisen perustana on laaja-alainen vaatteiden kaavoituksen osaaminen. Kaavoitusosaaminen sisältää kaavan piirtämisen mitoista tarvittavaksi peruskaavaksi ja peruskaavan työstämisen kuosittelemalla eteenpäin mallikohtaiseksi kaavaksi. Mallimestarin pitää hallita vaatteiden valmistustekniikat ja työjärjestys, jotta hän osaa lisätä tarvittavat rakenteelliset osat (esim. saumanvarat). Lisäksi mallimestari tuntee materiaalien ominaisuuksia ja niiden vaikutuksia vaatteiden mitoitukseen ja ulkonäköön.

Varsinaisen kaavoitusosaamisen rinnalla ainakin yhtä tärkeänä mallimestarin osaamisalueena on kuvanlukutaito. Kuvanlukutaidolla tarkoitan sitä, kuinka hyvin mallimestari ymmärtää suunnittelijan ajatuksen suunnitelmakuvasta. Vaatteen lopulliseen ulkonäköön vaikuttaa paljon suunnittelijan alkuperäisen suunnitelman lisäksi se, miten suunnitelmaa luetaan. Mallimestariosaamiseen yhdistyvät tekninen mitoitus- ja kaavoitusosaaminen luovaan kuvanlukutaitoon.

Vaatemalliston tuotekehitykseen tarvitaan mallimestariosaamista vaikka tuotekehityksessä ei olisikaan mukana ketään mallimestari – ammattinimikkeellä.

Suunnittelija

Tässä opinnäytetyössä suunnittelija on erityisesti vaatesuunnitteluun erikoistunut muotoilija. Suunnittelija voi työskennellä palkkatyösuhteessa tai itsenäisenä yrittäjänä.

2 TAUSTAMATERIAALI

Strukturoimattomassa asiantuntijahaastattelussa hankin tietoa kollegani Kirstin työurasta. Siitä, miten hänen työnkuvansa muuttui ja miten hän koki muutoksen. Tekstissä vertailen omaa työuraani haastatellun mallimestarin, Kirstin, työuraan. Kirstin kanssa työskentelin vuosina 2002–2005 Nanso Oy:n palveluksessa. Kirsti edustaa pitkän työuran ja laajan kokemuksen omaavaa mallimestaria, joka on 40-vuotisen työuransa aikana päässyt osalliseksi suomalaisen vaatealan monista vaiheista ja muutoksista.

Valmistuin Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopistosta ompelu- ja neulealan suunnittelija-ohjaajaksi toukokuussa 1987. Valmistuttuani pääsin vaateustehtaaseen ensin mallimestarin apulaiseksi ja sitten syksystä 1987 alkaen yrityksen mallimestariksi.

Kun melkein kaikki tehtiin vielä käsin

Kirsti valmistui 1960-luvun alussa ammattikoulusta. Työskennellyään ensin toisessa ompelimossa hän pääsi Nanso Oy:n palvelukseen ensin leikkaamon työnjohtajan apulaiseksi ja siirtyi siitä äitiysloman jälkeen 1964 mallihuoneeseen eli malliosastolle. Tällä osastolla työskenteli Kirstin, mallimestarin, lisäksi suunnittelija. Kirsti vastasi kaavoituksesta ja sarjonnasta ja suunnittelija suunnitteli mallit. Tosin tarpeen vaatiessa Kirstikin suunnitteli malleja.

”Voimapaperista väännettiin ranteet kipeenä kaavoja.”
(Kirsti 24.10.2013)

Kirsti työskenteli mallien parissa kaksin suunnittelijan kanssa 70-luvun alkupuolelle asti. 1970-luvulla Nanso Oy:n palvelukseen tuli useampia suunnittelijoita ja mallimestarin työ keskittyi kaavas suunnitteluun. Useiden suunnittelijoiden lisäksi Nanso Oy palkkasi uusia mallimestareita.

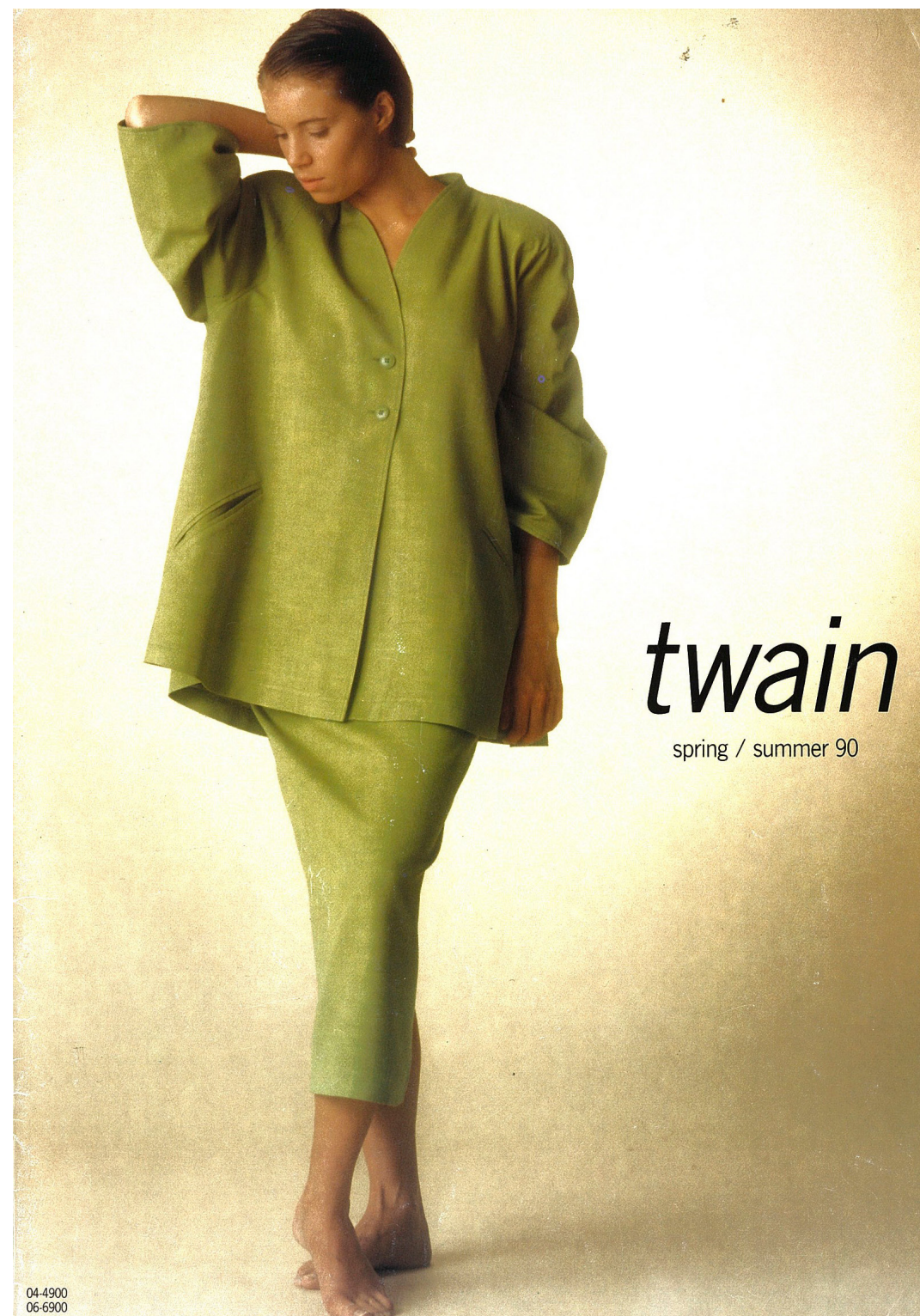
1980-luku oli Suomen vaateusteollisuudessa vielä lähes vuosikym-

menen loppuun asti vaatetusalan vahvaa aikaa. Vienti perustui suurelta osalta Neuvostoliiton kauppaan ja tuotantosarjat olivat pitkiä. Valmistuttuani työskentelin ensin naisten takkeihin ja sisäpukeutumiseen keskittyvässä yrityksessä. Yritys työllisti noin 300 ihmistä, keskisuuri yritys; nykyisen mittapuun mukaan se olisi merkittävä toimija vaatetusallalla. Vuosikymmenen lopussa työllistyin naisten neuleita valmistavaan yritykseen.

Työnkuvaani 1980-luvulla kuului suunnittelijan työparina työskenteleminen. Työpaikkani oli vaatetustehtaan malliosastolla, jossa mallimestarin lisäksi työskenteli mallinleikkaajia sekä malliompelijoita. Useimmiten suunnittelijatkin työskentelivät työsuhteessa vaatetustehtaalte. Tuotekehitykselle oli tavanomaista työskentely lähellä – työtä eri vaiheissa tekevät ihmiset työskentelivät, jos ei samassa tilassa, niin lähes viereisissä huoneissa. Asioiden tarkistaminen ja eri vaihtoehtojen puntarointi oli helppoa ja nopeaa. Myös tuotanto oli lähellä; joko samassa rakennuksessa tai sitten lähikunnissa sijaitsevilla tehtailla.

Kaavoitin mallien 1. kaavat pahville suunnittelijan käsin piirtämien piirrosten pohjalta. Suunnittelin tuotteiden rakenteet sekä valvoin mallikappaleiden valmistuksen. Vastasin sovittamisesta. Työskentelylle oli ominaista tuotekehityksen konkreettisuus. Tuotteet syntyivät jatkuvat tarkastelun ja oman kontrollin alla, jolloin mahdollisiin puutteisiin ja virheisiin päästiin puuttumaan myös kesken tuotannon valmistumisen. Sarjoin tarkistettuja ja korjatut kaavat tuotannolle pahville käsin gradeerauskolmion tai gradeerauslaitteen avulla. Työ oli suhteellisen hidasta, sillä kaikki kaavakappaleet ja kaikki koot tehtiin erikseen pahville, joka leikattiin käsin. Mallimestarinsa työvälineiksi yritys tarjosi lyijykynän, pitkän viivaimen, gradeerauskolmion, sakset, hakkisakset ja pahvia.

Osallistuin materiaalihankintaan sekä olemalla suunnittelijan apuna kangasvalinnoissa, että huolehtien vuori- ja tukikankaiden sekä peruslisätarvikkeiden (nappien, vetoketjujen yms.) valinnasta ja hankinnasta. Työhöni kuuluivat matkat sekä Pariisiin että Espoon kangasmessuille. Lisäksi toimin malliompelimon työnjohtajana.

Miten CAD-kaavoitus muutti mallimestarin työn?

Kirstin työuralla 1980-luku oli mielenkiintoisten muutosten aikaa. Nanso Oy oli niiden ensimmäisten suomalaisten vaatetusalan yritysten joukossa, jotka hankkivat CAD-laitteiston kaavoituksen työvälineeksi. Vuonna 1985 Nanso Oy hankki ensin digitointipöydän kaavojen digitoinniseksi ja sitten vuonna 1987 yritykseen tuli varsinaisesti kaavoitusohjelmat mallimestarinkin työvälineeksi.

”Se oli 87 toukokuussa Ylermin päivänä tuli sitten meille nämä laitteet, että me saatiin itse ruveta tekemään kaavoja. Investronican laitteet.” ”Me sitten käytiin kursseja Helsingissä ja se oli mielenkiintoista. Vaikka olin minä sitä ennen kuulut, että oli tällöisiä laitteita Amerikassa, millä tehdään. Mutta ajattelin, että olen eläkkeellä ennen kuin Nansoon tällöisiä tulee. Se tuntui niin utopistiselta.” (Kirsti 24.10.2013.)

Kirsti ehti 20 vuotta työskennellä CAD-laitteistolla ennen eläkkeelle siirtymistään. Kuitenkin itse kaavasuunnittelu muuttui hyvin vähän. CAD-laitteisto oli työväline. Se ei vähentänyt mallimestarin merkitystä kaavasuunnittelun osaajana. (Eerola 2008, 15)

Koska Nanso Oy oli ensimmäisiä CAD-laitteiston hankkineita yrityksiä Suomessa, hankinta kiinnosti myös muita alan ihmisiä. Yrityksessä kävikin ahkerasti vierailijoita. Lisäksi työväline viritti Kirsti mielenkiinnon tietokoneen käyttöä kohtaan ja hän hankkikin koneen myös kotiin jo 1980-luvulla.

Suunnittelijan työparina

CAD-laitteistoihin siirtymisen lisäksi 1980-luku oli myös Kirstille mielenkiintoista työaikaa. Tällöin matkustettiin paljon; 2 kertaa vuodessa Bologniaan, Pariisiin ja Lontooseen. Tällöin nähtiin tarpeelliseksi, että mallimestari matkusti suunnittelijan työparina ja näki samoja asioita kuin suunnittelija. Matkoilla työpari prosessoi näkemäänsä yrityksen tarpeisiin sopivaksi. Mallimestari antoi oman ammatillisen osaamisensa suunnitteluun jo suunnittelun ideointivaiheessa.

Taloudellinen taantuma ja sen vaikutus Suomen vaatetusteollisuuteen

1990-luvun alun lama sekä poliittiset muutokset Neuvostoliitossa ja Euroopassa muuttivat suomalaisen vaatetusteollisuuden rakenteen lopullisesti ja suuntasivat sen nykyiseen muotoonsa. Samalla myös alalla toimivien ammattiryhmien työkuvat muokkaantuivat uusien toimintaympäristöjen ja toimitusketjujen mukaisiksi.

Kansainväliset massamuotiketjut rantautuivat Suomeen ja nakersivat vaatetusteollisuuden kotimarkkinoita. Vastauksena kotimaiset keskusliikkeet ja ostoketjut lanseerasivat omia merkkejään. Tämä avasi mallimestareille työmahdollisuuksia perinteisen vaatetustehdasympäristön ulkopuolella.

Työskentelin lähes koko 1990-luvun sekä vaatetusalan opettajana että yrittäjänä. Pääasiassa naisten neulevaatteita valmistava työnantajani teki konkurssin juhannusaattona 1990 ja tämän jälkeen en yrittänyt hakeutua vaatetusteollisuuden töihin. Perustin toiminimen marraskuussa 1992 ja työskentelin mallimestarina pienille kotimaisille vaatemerkeille. Työskentelytapa oli samanlainen kuin aiemmin. Suunnittelijoiden kuvat olivat piirroksina ja kaavat piirrettiin lyijykynällä pahville ja leikattiin käsin.

Yrittäjyyden rinnalla työskentelin alan opettajana. Pääasiassa opetin kaavoitusta, mutta olin myös vastuukouluttajana muutamassa työvoimaviranomaisten rahoittamassa työvoimakoulutuksessa. Vuosikymmenen loppupuolella siirryin 2. asteen päätoimiseksi opettajaksi ja jatkoin sivutoimisena yrittäjänä.

Vaatetusalan rakennemuutoksen jäljiltä Suomessa oli työttömiä ompelijoita ja tyhjiä ompelusaleja. Valtiovallan ja työvoimaviranomaisten ratkaisu oli tukea yritystoiminnan aloittamista erilaisien työvoimakoulutusten avulla tavoitteena se, että työttömät ompelijat työllistäisivät itsensä. Monella paikkakunnalla kunta osti konkurssipesältä vaatustehtaan koneineen ja vuokrasi sen edullisesti ompelijoiden perustamalle yritykselle. Usein yritysmuotona oli osuuskunta. Työskentelin tällaisten yritysten kanssa sekä työvoimaviranomaisten palkkaamana kaavoituksen opettajana että toimittaen päämiesteni kaavoja tuotantoon. Useimmiten konkurssipesän raunioille perustetut yritykset työskentelivät edesmenneen yrityksen asiakasverkoston asiakkaille. Asetelma ei ottanut huomioon vaatetusalan murrosta, joten uusien yritysten toimintaedellytykset olivat usein lähes mahdottomat.

1990-luvun taloudellinen taantuma vaikutti tietenkin myös Nanso Oy:n toimintaan. Muun muassa henkilöstön matkustamista karsittiin ja mallimestarien osallistuminen ulkomaisille messumatkoille lakkasi kokonaan. Asiaan vaikutti myös Kirstin esimiehen vaihtuminen – uusi esimies ei nähnyt tarpeelliseksi mallimestarien osallistumista messuille. Mallimestarien ajateltiin keskittyvän tuotteen kaavoittamiseen – ja kaavoittaminen nähtiin enemmän teknisenä toimenpiteenä kuin osana vaatteiden suunnitteluprosessia.

Uuden rakenteen vaatetusala

Palasin päätoimisesta opettajantyöstä vaatetehtaan mallimestariksi 2002. Ensin työskentelin 3 vuotta trikoovaatteita valmistavan Nanso Oy:n mallimestarina Kirstin kollegana. Nanso Oy on Suomen mittakaavassa suuri toimija – mallimestareitakin oli palkkalistoilla 3. Suunnittelijoita oli myös useita. Lisäksi yritys käytti freelancer suunnittelijoita.

Nanso Oy:kin oli kokenut muutoksia; yrityksen historian ensimmäiset Yt-neuvottelut sekä yritysfuusion kilpailijansa Finnwear Oyn kanssa. (Eerola 2008, 6.) Työskentelytapa oli edelleen lähes perinteinen vaatetehtaan tapa. Mallimestari oli osa tuotekehitystiimiä, tosin verrattuna aiempiin kokemuksiini työn kuva oli rajattu kapeammaksi. Myös Kirstin työnkuva oli keskittynyt tiettyihin tuoteryhmiin ja entistä enemmän kaavojen tuottamiseen. Mallimestarin ei odotettu osallistuvan muuhun, kuin vaatteiden muodon tuottamiseen ja tuotteiden sarjonnasta vastaamiseen.

Työhöni kuului yrityksen uuden tuotelinjan – Lempivaatteen - kaavoittaminen. Tämän malliston työstäminen vaati, että työnkuva palasi lähemmäksi aiempaa ja laajempaa vastuukenttää. Mallistoa suunnitteli freelancersuunnittelija, joten tuotekehitykseen osallistuvat suunnittelu-assistentti ja mallimestari saivat myös kehityksen osavastuita kannettavakseen.

Nanso Oy:n tuotanto oli lähinnä Suomessa omissa tuotantoyksiköissä. Lisäksi yrityksellä oli tytäryhtiö Virossa, jonne lähetettiin ommeltavaksi emäyhtiössä leikatut kappaleet. Lempivaate -tuotelinjaan kuului myös kangasvaatteita, joita yritys ei halunnut valmistaa omassa tuotannossaan. Nämä tuotteet valmistutettiin alihankinnassa Virossa. Tehtäviini kuului tuotteiden mallitus yhdessä virolaisten mallimestarien kanssa sekä aikanaan tuotteiden tuotantoonpano. Ohjeistaminen Virossa sujui samanlaisesti kuin kotitehtaalla, se perustui läsnäoloon ja yhteisiin palaverihin.

Vaihdoin vuonna 2005 työpaikkaa Suomessa lähinnä naisten vaatteita valmistavasta trikootehtaasta monikansalliseen urheilualan yritykseen. Scott Sports Sa liikevaihdosta vain 10 % tuli vaatetuksesta; suurin osa koostui erilaisten urheiluvälineiden valmistuttamisesta. Yritys oli maailman johtavia brändejä sekä hiilikuitusauvojen että motorsport- sekä laskettelulasien joukoissa. Tässä yrityksessä mallimestarin haluttiin olevan sekä oman osuutensa suvereeni osaa- ja, että tuotekehitystiimin vastuullinen jäsen. Yritys oletti, että mallimestari hallitsee kaavoituksen ja mitoituksen tuoteryhmästä tai tuotantopaikasta tai – tavasta riippumatta. Työskentely Scott Sportsin mallimestarina haastoi minut etsimään uusia toimintatapoja hyvän ja toimivan vaateen rakentamiseksi. Sekä löytämään monenlaisia kommunikaatiotapoja kun puhutaan vaateen kaavoittamisesta eri yhteistyökumppanien kanssa.

Yrittäjänä

Tällä hetkellä mallimestarille on tarjolla töitä. Työskentelen osa-aikaisena päätoimisena tuntiopettajana sekä yrittäjä-mallimestarina. Olen tarjonnut mallimestariosaamista aktiivisesti syksystä 2009 lähtien, jolloin viimeisin vakituinen työsuhteeni mallimestarina päättyi.

Aloitukseni on hyvin kuvaava vaatetuslalle. Scott Sports Sa lopetti Suomen tytäryhtiönsä ja irtisanoi loputkin alun perin 18 ihmisen henkilöstöstään. Yt-neuvotteluissa yhtiön toimitusjohtaja tarjosi suunnittelijalle ja mallimestarille mahdollisuutta jatkaa yhteistyötä freelancer-sopimuksella. Solmin vuoden sopimuksen, jossa määriteltiin minun vastuualueeni sekä vuoden aikana tehtävä kokonaistuntimäärä ja korvaus. Palkkatyöhön verrattuna vastuualueeni malliston tuotteiden suhteen ei muuttunut – työnkuvasta jäi pois lähinnä muita kuin suoranaisesti malliston tuotekehitykseen liittyviä tehtäviä. Joka tapauksessa järjestely takasi ensimmäisen yrittäjävuoden tulon. Vuoden aikana hämmästyin sitä, kuinka monta yhteydenottoa ja yhteistyötarjousta sain, vaikka en ilmoittanut oikeastaan kenellekään tai missään, että tarjoan mallimestaripalveluja. Huomasin, että alalla on selkeä puute osaavista kaavasuunnittelijoista.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Minkälainen on mallimestarin ammatti nyt, ja minkälaiseksi se ehkä kehittyy? Tarvitaanko erillistä mallimestarin ammattia? Haluan kuvata tietynlaisen mallimestarin toiminnan kriteerit. Tämän opinnäytetyön avainkysymys on siis se, että mikä osa mallimestariosaamisessa on se ajasta ja paikasta riippumaton ammatillinen ydin, joka tarvitaan aina tuotekehitysprosessin osaan? Miten sen osaamisen voisi tarjota niin, että se vastaisi mahdollisimman hyvin yhteistyökumppanien tarpeisiin? Näiden tutkimuskysymysten selvittämiseksi esitän erilaisia vaatemallistojen tuotekehitysprosessi- ja kaavioina ja selvitän, missä prosessin kohdassa tarvitaan minun tavallani työskentelevän mallimestarin työpanosta. Perinteistä toimintamallia muuntelemalla selvitän, kuinka vaatetusteollisuuden uudemmat toimintatavat vaikuttavat erityisesti tuotekehitysprosessiin ja siinä erityisesti mallimestarin työhön.

Lisäksi käytän tiedonhankintaan tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytän vapaata eli strukturoimatonta eli avointa asiantuntijahaastattelua. Kuten nimestä “avoin” voidaan päätellä, on tässä haastattelutyypissä olennaista se, ettei keskustelu ole sidottu tiukkaan formaattiin. Avoimen haastattelun ohessa puhutaan joskus syvähaastattelusta, mutta niillä ei aina tarkoiteta aivan samaa asiaa. Muita synonyymeina käytettyjä nimityksiä ovat strukturoimatonta haastattelu, keskustelunomainen haastattelu ja kliininen haastattelu. (<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja>. Siekinen 2001, 43-58; Hirsjärvi & Hurme 2001, 45). ‘

Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava ovat kielellisessä vuorovaikutuksessa keskenään ja haastattelija pyrkii luomaan tilanteesta mahdollisimman luontevan – ja avoimen. Avoin haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa keskustelun etenemistä ei ole lyöty lukkoon vaan se etenee tietyn aihepiirin sisällä vapaasti ja paljolti haastateltavan ehdoilla. Haastattelussa on toki tarkoitus puhua tietyistä, tutkijan etukäteen pohtimista, teemoista. Mutta tarkkojen kysymysten sijaan avoimessa haastattelussa edetään mahdollisimman keskustelun omaisesti ja luonnollisesti antaen tilaa

haastateltavan kokemuksille, tuntemuksille, muistoille, mielipiteille ja perusteluille. Haastattelun kulkua ei ole suunniteltu ennalta – se on avoin kaikille mahdollisuuksille – vaikka haastattelija on toki orientoitunut tutkimuksensa aihepiiriin. Kysymyksiin, joita haastattelija esittää tilannetta ja haastateltavaa mukaillen, ei yritetä tarjota valmiita vastauksia. Haastateltavan annetaan puhua asiasta vapaasti. (<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>. Hirsjärvi & Hurme 2001; Eskola & Suoranta. 2000, 86-88.)

Tässä opinnäytetyössä ole valinnut haastateltaviksi yhteistyökumppaneitani, asiakkaitani ja kollegoitani. Jotta haastattelussa käsiteltäisiin tutkimusaihetta monipuolisesti rajasin varsinaiset haastattelukysymykset oikeastaan 3 pääkysymykseen, joita käsitelimme eri näkökulmista. Koska avoimessa haastattelussa haastattelija on keskustelukumppani, joka luotsaa keskustelua haluttuun aiheeseen, sopii menetelmä opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi hyvin. Menetelmässä haastattelija voi myös pyytää tarkennuksia ja syvennyksiä vastauksiin ohjaten keskustelua uusille vesille. Näin haastattelusta saadaan tietoa, joka olisi jäänyt huomiotta muilla haastattelumenetelmillä. Oman yritystoimintani kannalta on myös tärkeää, että yhteistyökumppanit eivät tunne haastattelua rasitteena. Mielestäni avoin asiantuntijahaastattelu tukee menetelmänä tätäkin tavoitetta.

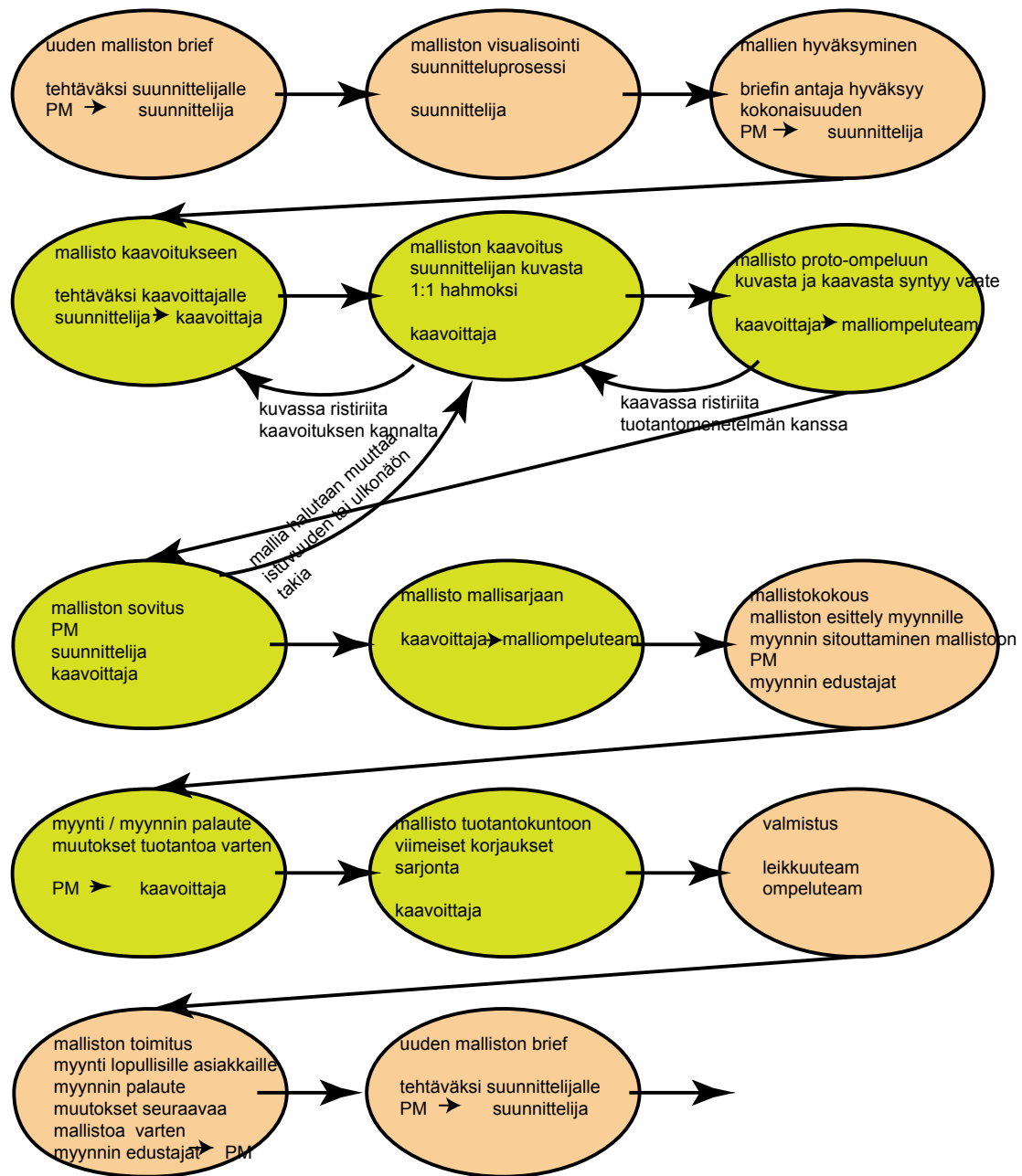
4 MALLIMESTARIN TYÖN TOIMITAMALLEJA

Perinteinen toimintamalli

Vaatemalliston tuotekehityksen voi yksinkertaisimmillaan esittää seuraavasti. Kaavio 1 kuvaa mallistosykliä uuden malliston brief-fauksesta valmiin tuotannon toimittamiseen ja taas sen vaikutusta seuraavan uuden malliston syntyyn. Tässä kaaviossa (kuten muissakin opinnäytetyössä esitellyissä) tuotekehitysprosessia tarkastellaan mallimestarin toiminnan näkökulmasta. Kaaviosta on jätetty tarkoituksella pois suunnitteluprosessiin liittyvät ideointi ja tiedonhankinta, samoin kaikki markkinoinnin ja myynnin toimenpiteet.

Perinteisessä tuotekehitysprosessissa mallimestarin (tässä kaavoittaja) selkeä vastuualue alkaa kun suunnittelija on suunnitellut malliston visuaalisen kokonaisuuden ja valinnut siihen materiaalit. Mallistonsuunnitelma on hyväksytty, useimmiten hyväksyjänä on tuotepäällikkö (tässä PM). Mallimestarin työ etenee kuvasta kaavaksi, jonka mukaan valmistetaan 1 proto. Vaatetuksen protot pyritään valmistamaan oikeasta materiaalista. Materiaalin väri tai kuosi voi olla väärä, mutta oikean laskeutuvuuden ja jouston takia on tärkeää käyttää laadullisesti oikeaa materiaalia 1. protosta alkaen. Mallimestari, ehkä tuotepäällikkö ja lähes aina suunnittelija sovittavat proton oikeankokoisen ihmisen, sovitussmallin, päällä. Vaatteen oikean istuvuuden saavuttamiseksi on tärkeää, että käytetään sovitussmallia, eikä soviteta sovitusnuken päälle. Mallimestari tekee sovituksessa havaitut tarvittavat muutokset kaavaan.

Seuraavaksi malliston tuotteet valmistetaan myös visuaalisesti oikeasta materiaalista oikein lisätarvikkein. Monissa yhteisöissä puhutaan ”ykkösestä” tai ”mallista”. Jos 1. Proton sovitukseen ei ole osallistunut muita tuotekehityksen jäseniä kuin mallimestari ja suunnittelija, esitellään ykkönen ainakin tuotepäällikölle. Usein tätä kehitysvaihetta esitellään myös myynnin avainhenkilöille, jotta

Kaavio 1: Perinteinen tuotekehityksen toimintamalli mallimestarin näkökulmasta

varsinaisen mallistoesittelyn mallit olisivat mahdollisimman lähellä toteutuvaa mallistoa. Usein tämä ”ykkösen” valmistus on osa mallisarjan valmistusta. Eräänlainen viimeinen tarkastus ennen mallisarjavaihetta. Mallisarjassa olevat tuotteet ovat esittelyvaiheessa. Yrityksen toimintakulttuurista riippuen mallistot esitellään myynnille erilaisissa tapaamisissa. Tavanomaista on järjestää mallistokokous, jossa kaikilla myynnin ja joskus myös markkinoinnin edustajilla on mahdollisuus antaa mielipiteensä mallistosta. Tavoitteena osa se, että tuotekehitystiimi (lähinnä tuotepäällikkö ja suunnittelija) esittelevät malliston myynnin edustajille ja sitouttavat myynnin mallistoon. Näin myynnille luodaan tarina, joka perustelee mallistoon valitut tuotteet. Ja helpottaa myynnin omaa työtä.

Kun mallisto on myyty sisäänostajille ja jälleenmyyjille myyntiaika loppuu ja mallisto valmistellaan tuotantoon. Ennen tuotantoa mallisiin on vielä mahdollisuus tehdä muutoksia. Tässä vaiheessa muutostoiveet tulevat lähinnä myynnin ja heidän asiakkaitensa aloitteesta. Tuotantoa varten mallisto sarjotaan mallikohtaisesti yrityksen käyttämän perusmittataulukon mukaan. Perinteisessä vaatetuksen tuotekehitysprosessissa varsinainen mallimestarin vastuualue päättyy tähän.

Sykli toteutuu pienin variaatioin perinteisessä vaatetustehtaassa, jossa sekä suunnittelija, mallimestari että muut tuotekehitystiimin jäsenet ovat useimmiten kaikki tehtaassa palveluksessa ja suurimman osan työajastaan samassa fyysisessä työympäristössä. Koska sykli toimii pienin variaation lähes kaikissa perinteisissä suomalaisissa vaatetehtaissa, sen kulku on kaikille tuotekehitykseen ja valmistukseen osallistuville tuttu. Ja tällöin myös uusien ammattilaisten mukaan tulo on suhteellisen vaivatonta.

Perinteisen toimintaympäristön mallimestari

Susanna työskentelee mallimestarina vaateustehtaan palveluksessa. Hänellä on 15 vuoden työkokemus yhteensä kahdesta eri yrityksestä, joiden toimintaa edellä esitetty kaavio kuvaa hyvin. Susannan oma mallimestarintyö ja sen vastualueet toteutuvat kaavion mukaisesti. Susannan työparina toimii aina joko yrityksen oma tai yrityksen palkkaama freelancersuunnittelija. Susanna on uransa aikana työskennellyt yhteensä ainakin 20 eri suunnittelijan kanssa. Pyysin Susannaa tarkastelemaan mallimestarin työtä tarvittavan yhteistyön kautta ja kertomaan, minkälaiset asiat rakentavat toimivaa suunnittelija-mallimestari yhteistyötä.

Susannasta tärkeää on, että suunnittelijalla itsellään on selvä visio mallistosta. Susannan mielestä pitkä teollinen suunnittelukokemus sekä se, että suunnittelija on työskennellyt erilaisissa työyhteisöissä näkyvät positiivisesti yhteistyössä. Susanna sanoo, että suunnittelija kokemus lisää joustavuutta ja erilaisten ratkaisujen hyväksymistä. (Susanna 28.11.2013.)

Mallimestarilla on työn sujumiseksi oltava suunnittelullinen näkemys. Se on välttämätön, jotta suunnitelma voi muuttua kaavaksi ja tuotteeksi. Monella mallimestarilla on myös suunnittelun opintoja. Toisaalta melkein kaikki vaatesuunnittelijat osaavat kaavoittaa. Lähes kaikkien vaatesuunnittelijoiden koulutukseen on sisältynyt jokin määrä kaavoituksen opintoja. Useimmiten tämä näkyy yhteistyössä positiivisesti. Suunnittelija arvostaa kaavaosaamista ja –kokemusta. Joskus tämä kuitenkin tuo haasteita yhteistyölle. Suunnittelija saattaa ohjeistaa mallimestaria kaavoituksessa niin yksityiskohtaisesti, että mallimestari tuntee, ettei suunnittelija arvosta mallimestarin osaamista. (Susanna 28.11.2013.)

Pitkä kokemus tuo usein tekijälle jonkinlaisia fakkeja; tiukkoja tottumuksia, joita tekijä haluaa noudattaa. Kokemukseni mukaan suunnittelija ja mallimestarin yhteistyössä pitkä kokemus toimii päinvastaisesti. Mitä laajempi ja monipuolisempi työkokemus suunnittelijalla on, sitä halukkaampi ja valmiimpi hän on etsimään ja

kokeilemaan uusia ratkaisuja mallistossaan. Ja sitä mieluummin hän ottaa mallimestarin työpanoksen vastaan. Samoin toimii mallimestarin kokemus. Mitä vahvempi ja laajempi kaavasunnittelukokemus mallimestarilla on, sitä helpompi hänen on ymmärtää eri suunnittelijoiden visioita ja sitä enemmän hän voi tukea suunnittelijaa malliston kehittämisessä. Haastattelemani kollegat jakavat tämän käsityksen. Poikkeuksetta hankalimpina työpareina mallimestarit kokevat työuransa alussa olevat suunnittelijat. Mitä koke mattomampi suunnittelija on, sitä haluttomampi hän on kyseenal- aistamaan omia ajatuksiaan, ja haluttomampi hyväksymään myös mallimestarin työpanoksen. Oletan, että tämä ilmiö liittyy suunnit- telijaidentiteetin syntyymiseen ja vahvistumiseen. Pitkän työuran tehnyt ammattilainen voi katsoa uraansa taaksepäin ja arvottaa sen eri vaiheita. Kun Kirsti miettii omaa uraansa ja sitä, mikä on ollut uran ammatillisesti parasta aikaa, hän toteaa;

”Se siis, oli sillaiten hyvää aikaa kun matkustettiin ja siinä näki sillai laajemmin koko kuvan. Mutta toisaalta taas 2000-luvun alku oli ehdottomasti sellaista aikaa, että siitä nautti. Toinen (suunnittelija) osas sanoa, mitä halusi ja toinen (mallimestari) teki sen. Mutta siitä jäi sellainen kuva, että siinä oli kaikki samassa paketissa.” (Kirsti 24.10.2013.)

Kun tuota parhaaksi määriteltyä ajanjaksoa avattiin miettimällä sitä, mikä tekee sen niin hyväksi, Kirsti mainitsi erityisesti sujuvan ja tasavertaisen yhteistyön suunnittelijan kanssa sekä oman ammatil- lisen varmuuden ja mahdollisuuden sen hyödyntämiseen.

Minusta perinteisessä toimintaympäristössä ihmisten omilla kasvoil- la samassa tilassa toiminen tekee toiminnasta sujuvaa. Tällainen henkilöitynyt toimiminen tekee kaikista toimijoista vastuullisia ja myös heidän odotuksistaan realistisia. Toki minunkin työparinani on ollut suunnittelija, joka on ollut vakuuttunut, ettei ammattitaitoni ja kokemukseni riitä hänen suunnitelmiansa kaavoittamiseen. Täl- laisessa tilanteessa suunnittelijan vakuuttaminen onnistuneen työn kautta on kuitenkin nopeasti toimiva ratkaisu.

Perinteinen toimintamalli toimii myös silloin kun suunnittelija ja / tai mallimestari ovat freelancereita. Toimintamallin perinteisyys ei muodostu työsuhteen muodosta vaan siitä, millaisia rooleja ja vastuita tuotekehitysprosessin toimijat kantavat. Perinteisessä toimintaympäristössä mallimestari on vaatteen istuvuuteen ja kaavoitukseen erikoistunut suunnitteluammattilainen. Hän henkilökohtaisesti kaavoittaa jokaisen mallin, sovittaa mallit sekä tekee itse kaavakorjaukset. Samoin perinteinen mallimestari vastaa mallien sarjonnasta joko itse sarjoen tai antamalla sarjonnalle valmiit ohjeet. Hän huolehtii malliston jokaisen mallin mitoituksesta ja istuvuudesta läpi tuotteen koko elinkaaren siihen asti, että tuote on toimitettu jälleenmyyjälle.

Uusia toimintamalleja

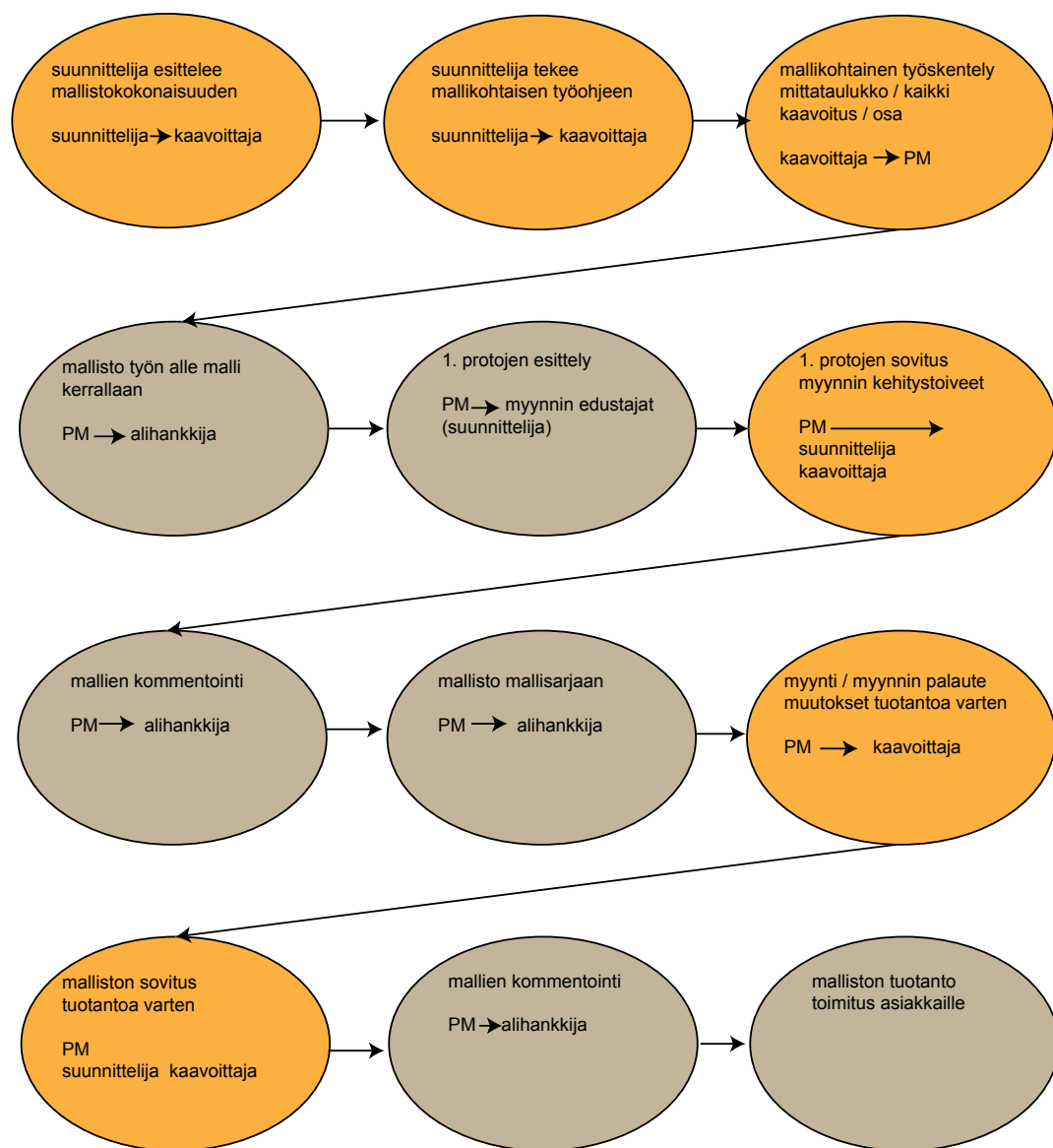
Perinteisen toimintaympäristön rinnalla on erilaisia muita toimintaympäristöjä. Joillekin toimijoille nämä ovat uusia, toisille ne ovat tuttuja jo 1990-luvulta. Omasta nykyisestä toiminnastani voisi mallintaa ainakin seuraavat mallit.

Mallimestari koko malliston tuotekehitysprosessin jäsenenä

Alihankintaympäristössä, kun malliston suunnittelija sekä mallimestari toimivat freelancereina ja tuotanto tapahtuu alihankintana muualla kuin lähitehtaassa tuotekehityksen elinkaari muuttuu seuraavaksi. Tässä prosessissa lähtökohta on se, että mallimestarin halutaan osallistuvan malliston kaikkien mallien tuotekehitykseen. Siitä näkökulmasta prosessin vastuut ovat lähes samat kuin perinteisessä toimintamallissa.

Kun malliston päälinjat on hyväksytty suunnittelija esittelee malliston mallimestarille kuvina. Jokaisesta mallista on erillinen työohjekuva, joka sisältää mallikuvan lisäksi materiaalitiedot ja mahdollisesti tietoja käytettävistä lisätarvikkeista. Suunnittelija saattaa määritellä kuvaan myös joitain teknisiä yksityiskohtia. Vakioratkaisuja ei yleensä mainita, mutta jos suunnittelija haluaa mallissa käytettävän jotain tiettyä teknistä ratkaisua, hän mainitsee siitä ohjekuvassa.

Mallimestari työstää malliston mallit kahdella eri tavalla eteenpäin. Monimutkaisista ja malliston avainmalleista mallimestari tekee sekä kaavan että mittataulukon. Monimutkaisina malleina tässä pidetään sellaisia malleja, joiden selittäminen piirroksen avulla ei ole yksiselitteistä. Mallissa on esimerkiksi monikerroksinen rakenne tai päällekkäisiä laskostuksia. Samoin jos mallistoon halutaan sellainen uusi vaatetyyppi, jonka istuvuus edellisten mallistojen kokemusten perusteella saattaa olla Kaukoidän alihankkijan työntekijöille vaik-

Kaavio 2: Mallimestari koko malliston tuotekehitysprosessin jäsenenä

easti saavutettavissa, mallimestari tekee sekä kaavan että mittataulukon. Näitä vaatetyyppejä ovat yleensä housut ja päällysvaateenomaiset jakut. Yleensä housujen istuvuus koetaan haasteellisemmaksi kuin yläosan vaatteiden. Erityisen lisän haasteellisten vaatteiden kaavoitukseen tuo se, että pohjoiseurooppalainen naisen vartalo eroaa mitoiltaan ja muodoiltaan paljon kiinalaisen naisen vartalosta. Vaikka alihankkijoilla on yleensä malliosastollaan ammattitaitoisia kaavoittajia, on heidän ymmärrettävästi mahdotonta ymmärtää, miten pohjoiseurooppalaisen naisen mitat määrittävät hänen vartalonsa. Tämä on ongelma erityisesti jos mallisto on suunnattu ikääntyville tai isokokoisille naisille. Kysymys on useimmiten siitä, että alihankkijan malliosastolla työskentelevät ihmiset ovat nähneet niin harvoja pohjoismaisia vartaloita luonnossa. Saati, että olisivat päässeet mittaamaan tai sovittamaan vaatteita tällaiselle vartaloille.

Ne mallit, jotka jatkavat edellisten sesonkien malleja, joilla on jo olemassa selkeät esikuvat eli referenssit, eivät tarvitse kaavaa, vaan ne laitetaan eteenpäin mittataulukon avulla. Mittataulukossa viitataan referenssiin, jotta alihankkija tietää, millaista vaateen istuvuutta tavoitellaan. Kaikki ohjeistus – mittataulukot ja kaavat – tehdään sähköisenä. Yleensä mittataulukot ovat jo valmiiksi sarjotut tässä vaiheessa. Mallimestari lähettää tekemänsä kaavat ja / tai mittataulukot malli kerrallaan tuotepäällikölle, joka vuorostaan lähettää tiedostot suunnittelijan ohjetiedostolla lisättynä eteenpäin alihankkijalle.

Alihankkija valmistaa 1. proton. Kaikkien 1. protojen valmistuttua ne esitellään myynnin avainedustajille myyntikokouksessa. Tuotepäällikkö ja suunnittelija tekevät yhteenedon myynnin toiveista ja päättävät, mitkä toiveet ovat toteuttamiskelpoisia ja malliston rakenteen kannalta järkeviä. Useimmiten keskustellaan siitä, paljonko on järkevää tuoda uusia elementtejä vanhojen tilalle. Uudet elementit (uudet tuotetyypit, uudet muodot tai mittasuhteet) kehittävät yrityksen mallistoa eteenpäin ja lisäävät malliston uutuusarvoa ja erottuvuutta, mutta ovat myynnin kannalta testaamattomia ja näin suurempia riskejä kuin jo myyviksi

todetut ratkaisut.

Myyntikokouksen jälkeen järjestetään 1. protojen sovituspalaveri. Kaikki protot sovitetaan sovitusmallin päällä. Mallimestari merkitsee halutut sovitusmuutokset nuppineuloilla malleihin. Sovituksen jälkeen mallit kommentoidaan mallikohtaisesti. Kommentoinnissa käytetään apuna mittaamista ja mittojen uudelleenmäärittelyä mittataulukoihin sekä valokuvia sovitusmuutoksista. Tavoitteena on, että mallimestari ei tee kaavamuutoksia kaavoihin, vaan alihankkija tekee muutokset itse ohjeiden perusteella. Kommentointi tehdään tiimityönä. Suunnittelija vastaa visuaalisista kommentteista ja mallimestari istuvuuteen vaikuttavista kommentteista. Tekniseen rakenteeseen vaikuttavat kommentit voi tehdä suunnittelija, tuotepäällikkö tai mallimestari riippuen siitä, kenen osaamisaluetta ne parhaiten ovat. Tuotepäällikkö kerää kommentit ja lähettää ne mallikohtaisesti koottuina alihankkijalle.

Alihankkija valmistaa myyntisarjat kommentit huomioiden. Kun myynti on tapahtunut koko mallisto sovitetaan uudelleen. Nyt sovitettavana ovat myyntisarjan mallit. Tässä sovituksessa sekä tarkastetaan, että aiemmat 1. protoihin halutut muutokset on tehty että tarkastetaan yleinen istuvuus haluttujen muutoksien jälkeen. Tässä sovituksessa otetaan myös huomioon ne myynnin kommentit, jotka ovat kertyneet myyntiprosessin aikana; sisäänostajien ja jälleennyymyjien toiveet. Sovituskommentit merkitään samalla lailla kuin 1. protojen kommentit. Jos jonkun mallin mittataulukkoa ei jostain syystä ole vielä sarjottu, se pitää sarjoa tässä vaiheessa. Tuotepäällikkö kokoaa kommentit malleittain ja toimittaa ne eteenpäin alihankkijalle. Tämän jälkeen mallisto on mallimestarin kannalta tuotantokunnossa.

Tässä toimintamallissa mallimestarin vastualue on rajatumpi kuin perinteisessä mallissa. Mallimestarin halutaan kuitenkin jollain tasolla osallistuvan malliston kaikkien mallien tuotekehitysprosessiin. Mallimestari määrittelee jokaisen vaateen istuvuuden joko kaavan tai mittataulukon avulla. Kaavoituksen periaatteet ovat samat riippumatta siitä, tehdäänkö mallisto omassa tehtaassa vai ali-

seeq®
by FINNKARELIA®

Reflections

WEEK / WOCHE 34-36
VIKKO / VECKA 34-36

1652.3203-9ARIEL,col.106

1649.3220-1RINA,col.630

1653.3204-9POLA,col.630

Kuva 5: FK Fashion Oyn SeeQ malliston esite syksy-talvi 2014
Esimerkki alihankinnasta, jossa mallimestari on malliston tuotekehitysprosessin jäsenenä

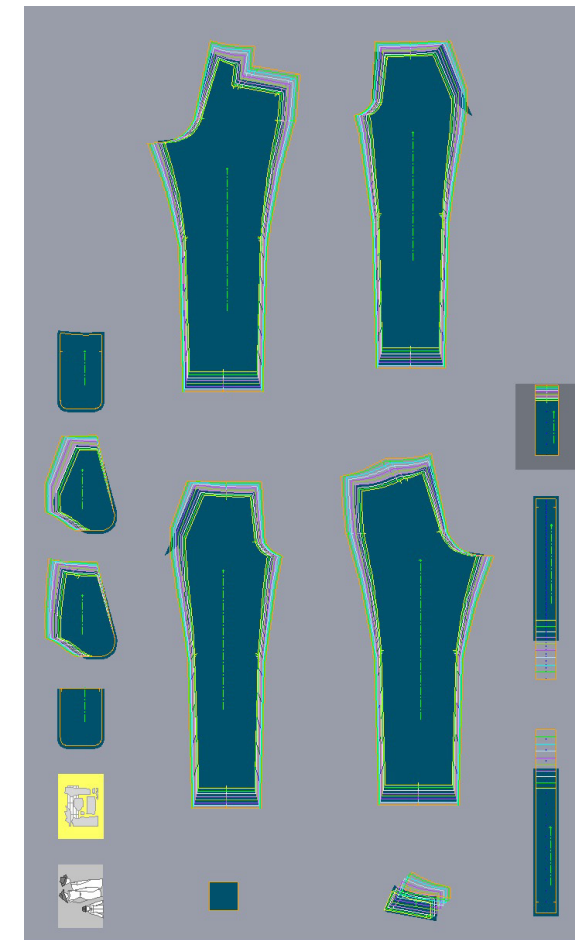
hankintana kauempana. Jos työskentelyssä on lähdetty siitä, että mallimestari tekee 1. kaavan, mallien kaavamutokset jäävät silti pääasiallisesti alihankkijan vastuulle. Tällainen työskentelytapa on vakiintunut sen vuoksi, että on osoittautunut, että on epävarmaa, haluaako alihankkija käyttää korjattua kaavaa vaikka sellainen olisikin tarjolla. Sähköisen kaavatiedoston lähettäminen perustuu teknisesti siihen, että tiedoston voi alun perin tehdä millä tahansa kaavaohjelmalla ja sitten kääntää tietyn ohjelman oma tiedostomuoto yleiseen AAMA-muotoon ja lähettää dxf-tiedosto sähköisesti alihankkijalle. Joillekin alihankkijoille tiedostojen kääntäminen on työlästä, joten he kääntävät vain ehdottomasti tarvitsemansa tiedostot. Ne mallit, joihin alihankkijalla on jo olemassa jonkinlainen kaavapohja, tehdään jo olemassa olevasta kaavasta.

Samoin sarjonnan tekninen vastuu jää alihankkijalle. Vaikka mallimestari määrittelee kokojen väliset erot mittataulukossa jää erojen siirtäminen kaavan sarjontapisteisiin alihankkijan ammattitaidon varaan ja vastuulle.

Silloin kun mallimestari työskentelee koko tuotekehitysprosessin jäsenenä hän kantaa jaettua vastuuta malliston tuotteiden istuvuudesta. Tällöin korostuvat varsinaisen vaateen istuvuuden hallinnan lisäksi yhteistyö- ja viestintätaidot. Mallimestarin täytyy myös osata valita mallikohtaisesti oikea työtapa pelkän mittataulukko-työskentelyn ja kaavoituksen välillä. Oikea työtapa on se, joka tuottaa suunnittelijan haluaman lopputuloksen mahdollisimman nopeasti ja vähin korjauksin, eli on taloudellisin.

Mallimestari tuotekehitysprosessia korjaavana asiantuntijana

Silloin kun mallimestari tulee mukaan malliston tuotekehitykseen vasta, kun mallisto on oikeastaan valmis, tuotekehityksen elinkaari muuttuu edelleen. Tällaisen prosessin hallinta on ammatillisesti haastavinta. Lähtökohtaisesti tällaisessa tuotekehityksessä lähdetään siitä, että malliston mitoituksista ja istuvuudesta suurin vastuu on alihankkijalla. Onnistuessaan mallistoprosessia kuvaa kaavio 3. Tällainen tuotekehitysprosessi on tyypillinen silloin, kun mallistoa tuotetaan ilman oman tuotannon historiaa. Usein mallistoa tekee maahantuoja, myynti- ja osto-organisaatio tai keskusliike.

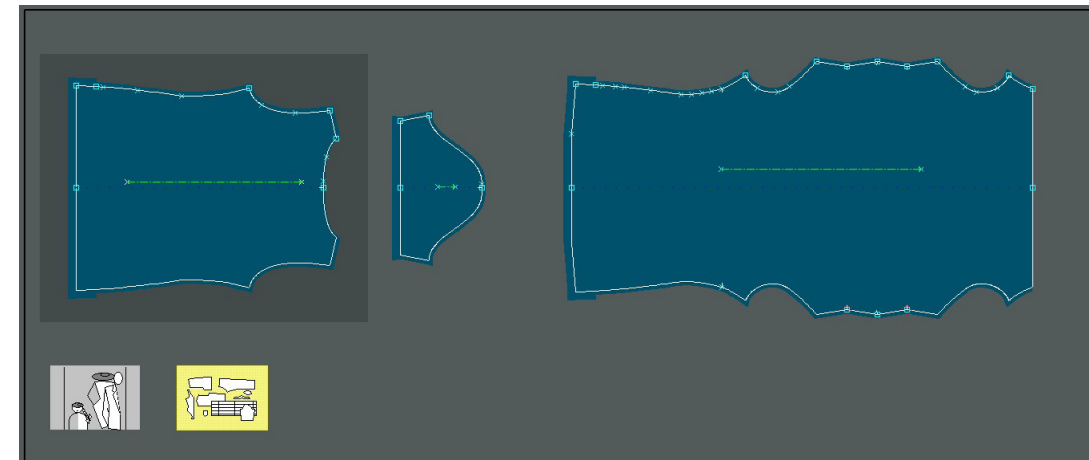
Kuva 6: Työpöytäkuva sarjotusta vaatteesta.

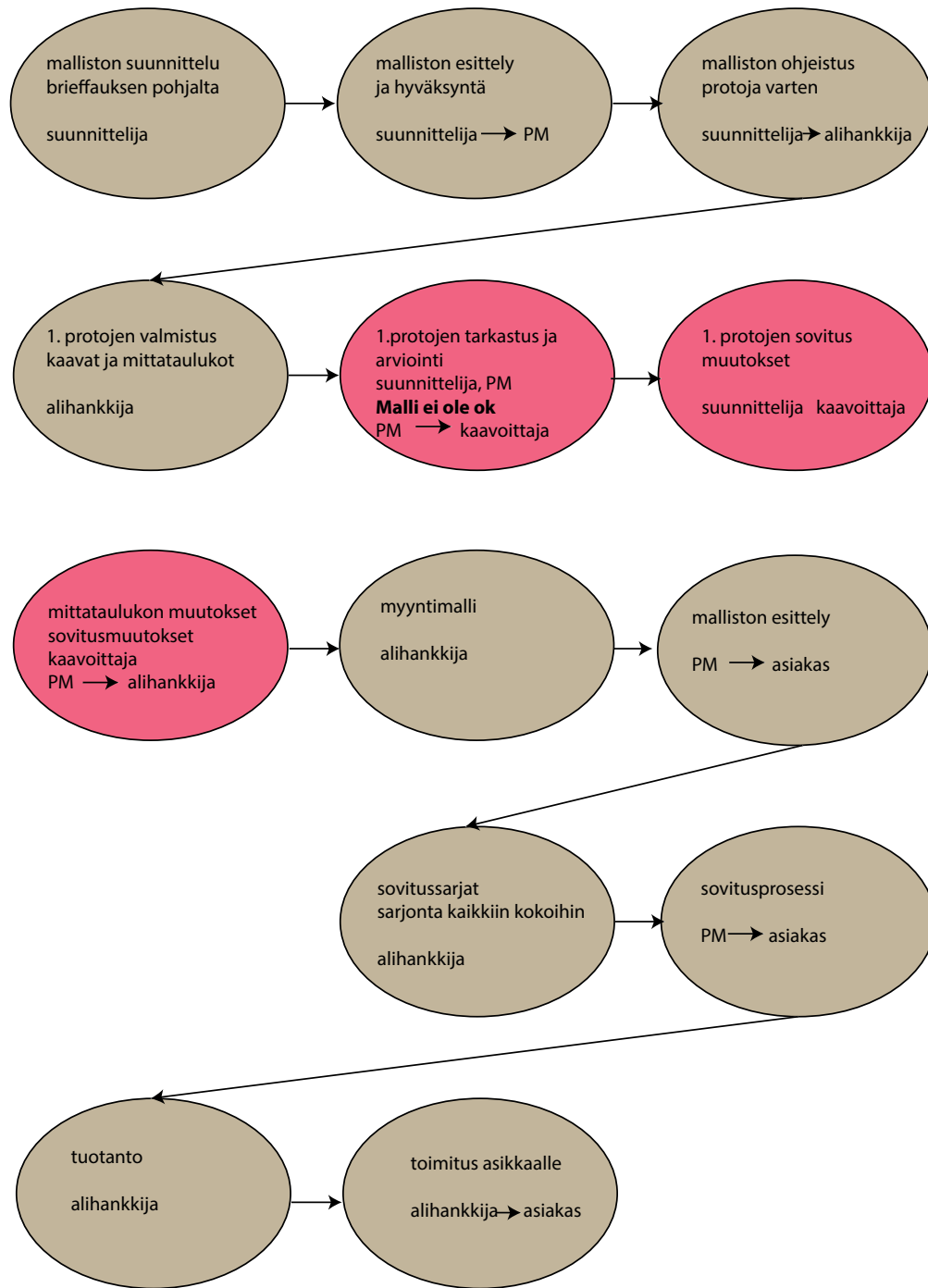
Kaavio 3: Tuotekehitys alihankkijan mallimestarin kanssa

Jos mallien mitoituksessa tai istuvuudessa on ongelmia, tarvitaan mallimestarin osaamista prosessin korjaavaksi osaksi. Nämä ongelmat ovat yleensä sellaisia, että ne on havaittu 1. protojen sovituksessa ja kommentoitu alihankkijalle pyytäen niiden korjaamista. Jostain syystä alihankkija ei ole korjannut malleja toiveiden mukaisesti ja uudetkin näytteet ovat sisältäneet saman virheen.

Tällöin mallimestari osallistuu ongelmallisten mallien sovitukseen ja kartoittaa, mistä ei-toivottu ominaisuus tai virhe johtuu. Sovitus-tilanteessa toivotut muutokset neulataan nuppineuloilla malliin ja muutokset tallennetaan valokuviksi. Mallimestari joko muokkaa alihankkijalta saatua mittataulukkoa tai mittataulukon puuttuessa tekee sovitetun mallin pohjalta itse ko. mittataulukon. Tuotepäällikkö lähettää sovitusmuutokset ja korjausehdotukset alihankkijalle.

Kuva 7: Työpöytäkuva sarjotusta vaatteesta.

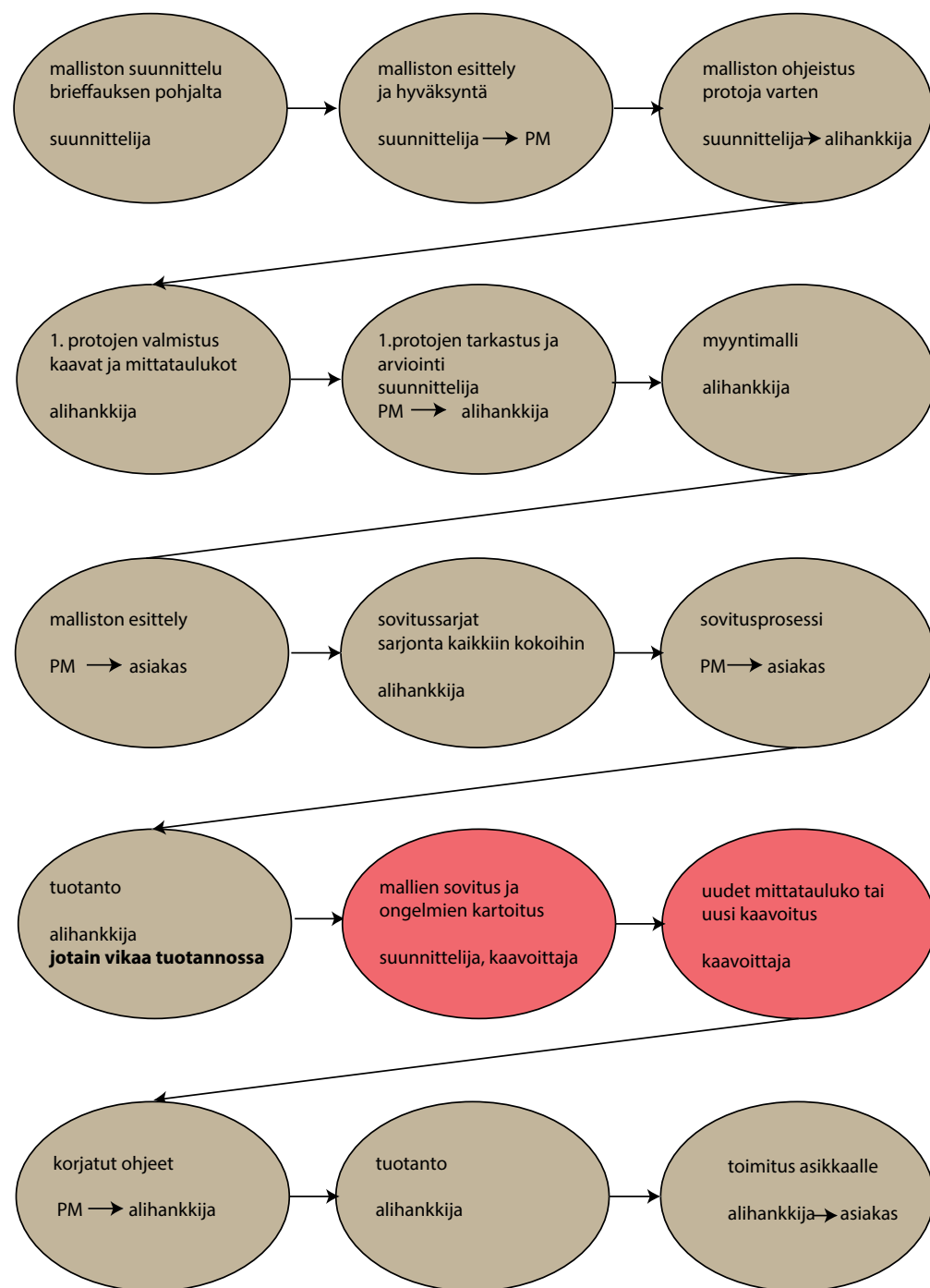
Kaavio 4: Mallimestari korjaavana asiantuntijana

Joskus varsinainen tuotekehitysprosessi on onnistunut, mutta malliston varsinaisessa tuotannossa on ongelmia. Tässä tarkoitan sellaisia ongelmia, jotka näkyvät malliston vaatteiden huonona tai vääränä mitoituksena tai istuvuutena. Voi olla, että mallin pohjakaavoituksessa on ongelmia tai ongelmat ovat syntyneet mallin sarjonnassa.

Tällöin korjausprosessi on kaikkia edellisiä malleja kalliimpi sillä malliston tuotanto on jo tehty ja nyt joudutaan tekemään kokonaan uusi tuotanto. Tällainen massiivinen korjaus on kuitenkin pakollinen, jos kysymyksessä on tietylle asiakkaalle profiloitu mallisto. Usein tuotantomäärät ovat niin suuria, että mallistoa ei ole tuotettu kerralla, vaan virhe huomataan 1. tuotantoerästä ja silloin vain 1. tuotantoerä täytyy tehdä kahteen kertaan.

Kuinka tällainen ongelma pääsee syntymään jo valmiiseen mallistoon? Tilanne voi syntyä silloin, kun kyseessä on jatkuvasti tuotannossa olevat mallit. Tällöin mallit kuuluvat yleensä muuhun kuin ns. Muotivaatemallistoon. Eli ne voivat olla esim. työvaatteita, joille on ominaista pidempi jatkuvuus. Tai ne voivat olla erityisryhmille suunnattuja malleja. Molemmissa mallistoissa perusmallien kesto on useampia vuosia ja sesonkeja. Vaatetuksen alihankinnalle on tyypillistä vaihtuvat alihankintapaikat ja se, että alihankkijat helposti tasaavat omia ruuhkahuippujaan ketjuttamalla valmistuksen omille alihankkijoilleen. Pienen toimijan, jollaisia kaikki suomalaiset vaatetusalan toimijat ovat, on lähes mahdoton valvoa sitä, kuka oikeasti tekee tuotannon. Mallimestarin työssä tämä näkyy samojen mallien (saman nimisten mallien) vaihteluna. Jos valmistuttaja ei itse omista kaavoitusta, vaan kaavoitus on alihankkijan tekemää ja hallinnoimaa, voi olla, että kaavoitus ei siirrykään uuteen hankintapaikkaan sellaisena kuin oli tarkoitus.

Tällöin mallimestarin on ensin analysoitava huonon istuvuuden aiheuttavat tekijät sovituksessa yhdessä suunnittelijan kanssa. Sitten päätetään, miten ongelma korjataan. Tällaisissa tapauksissa ongelmaa on jo koetettu ratkaista edullisemmin keinoin ilman mallimestarin työpanosta. Eli alihankkijaa on jo ohjeistettu useamman kerran valokuvien, korjausehdotusten ja mittataulukoiden avulla. Jos

Kaavio 5: Mallimestari korjaavana asiantuntijana

näyttää siltä, että mitoitus tai istuvuus ei ohjeistuksesta huolimatta parane, on ainoa vaihtoehto kaavoittaa malli uudestaan, tehdä uusi mittataulukko ja antaa ehkä uudet sarjontaohjeet. Tällöin mallimestari ei kuitenkaan voi lähteä yhtä vapaasti liikkeelle suunnittelijan kuvasta kuin jos kyseessä olisi uusi malli. Koska malli on jo olemassa ja sitä on todennäköisesti jo toimitettu asiakkaille (joskus jopa useampia toimituseriä), pitää uudistetun mallin olla niin samanlainen kuin olemassa olevat, että asiakas hyväksyy uudistetun mallin samana. Tällöin olemassa oleva malli toimii referenssinä, jonka kaavoitus täytyy ensin kopioida sellaisenaan kaavaksi mallimestarin käyttöön ja sen jälkeen kaavaan on mahdollista tehdä tarvittavat hienovaraiset korjaukset.

Silloin kun mallimestari toimii tuotekehitystä korjaavana asiantuntijana on tavoitteena se, että mallimestarin työpanos ei varsinaisesti näy. Tavoite on se, että malli ei muutu mutta kuitenkin virhe tulee korjatuksi.

5 AJATUKSIA JA ODOTUKSIA

Mallimestari suunnittelija työparina

”Vertaan mallimestaria lasinpuhaltajaan. Hän on äärettömän tärkeä avainhenkilö. Hyvä mallimestari ymmärtää muotoilua ja suunnittelijan ideoita sen lisäksi, että hän on taitava käsityöläinen. Hänellä on näkemystä, oivallusta ja mittasuhteiden tajua. Hän on kerta kaikkiaan kullanarvoinen ihminen.” kertoo Irja Leimu (Aav, Haavisto, ym. 2001, 21.).

Maaret Vasun opinnäytetyössään haastatteleman suunnittelijan Maija Nuppulan mielestä mallimestarin tulee ymmärtää mikä on hyvänmuotoinen vaate ja osata lukea suunnittelijan piirtämiä kuvia, sekä toteuttaa ne suunnittelijan haluamalla tavalla. Nuppula haluaa myös, että mallimestari kantaa osavastuun mallisuunnittelusta kertomalla jos joku kohta ei toimi tuotteessa sellaisenaan. Nuppulan mielestä mallimestarin työn jälki saa näkyä tuotteessa. (Vasu 2013, 12.) Tässä yhteistyössä suunnittelija olettaa, että mallimestari osaa lukea suunnittelijan kuvaa eli nähdä kuvasta, millaisen vaateen suunnittelija on suunnitellut huolimatta suunnittelijan persoonallisesta piirustusjäljestä. Mallimestarin on tiedettävä, mikä on suunnittelijan mielestä niukkaa–väljää, lyhyttä–pitkää, paljastavaa–peittävää; mallimestarin pitää tuntea suunnittelijan tyyli ja kädenjälki.

Haastattelin kolmea suunnittelijaa opinnäytetyötäni varten. Haastattelussani Maija selvittää mallimestarin ja suunnittelijan yhteistyön merkitystä erityisesti yksin yrittävälle suunnittelijalle. Hänen mielestään mallimestari tuo mallistoon oman kädenjälkensä ja mallisto olisi erilainen jos suunnittelija tekisi malliston ihan yksin. Varsinkin jos suunnittelija toimii yksin omassa yrityksessään mallimestari tuo heti suunnitteluprosessin alusta asti kaivatun toisen näkemyksen mallistoon.

Kuva 8: Second Change -mallisto syksy-talvi 2012
Mallimestarin ja suunnittelijan työpari.

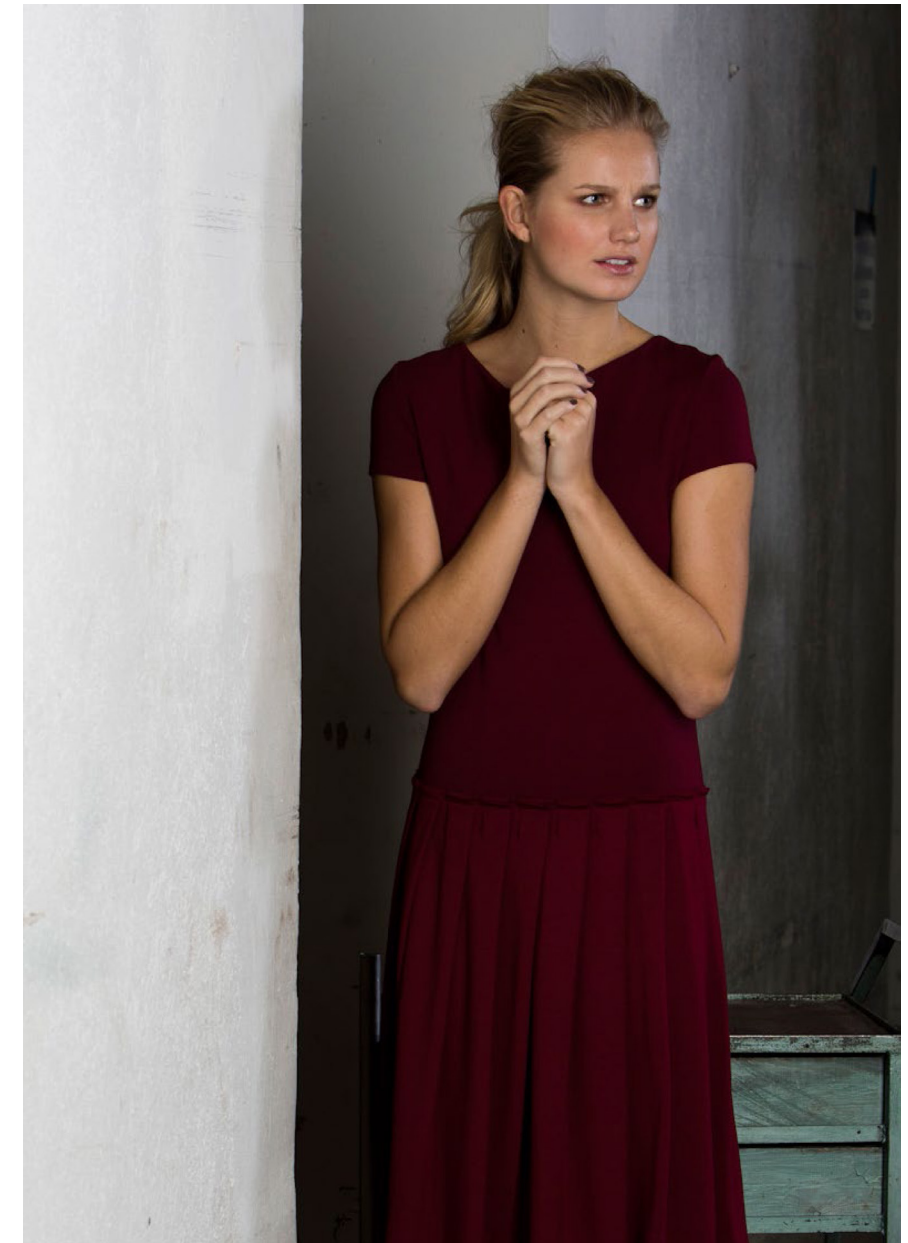
Maijan mielestä suunnittelijan joutuessa rakentamaan malliston ihan yksin, saattaa suunnittelija jumiutua johonkin ideaansa tai toisaalta suunnittelijalla saattaa olla mallistossa sokeita pisteitä. Mallimestarin työpanos ehkäisee ko. ongelmien syntymistä tai helpottaa niiden käsittelyä. (Maija 25.11.2013.)

Myös haastateltavani Anna työskentelee oman malliston parissa. Anna mainitsee haastattelussa, että vaikka hänellä ei omassa yrityksessään olekaan varsinaisesti mallimestariksi nimettyä osallistujaa, niin hän ei silti tule toimeen ilman mallimestaria.

”Mutta en usko, että sä tulet toimeen ilman. Sulla täytyy olla sitten joku korvaamassa sitä. Jos sulla ei ole ketään; joko sä itse tai joku toinen sieltä tule lähemmäksi, niin et sä ilman tule toimeen. Tässä on se mun oma osaaminen ja se vaatturi ja leikkaaja, jotka yhdessä muodostavat sen mallimestarin postin.” (Anna 11.11.2013.)

Se asia, jonka Anna nostaa tärkeänä esiin työskentelyssä mallimestarin kanssa vaatetusteollisuudessa (tässä Nanso Group Oy) on mallimestarin antama ammatillinen tuki. Hän kokee, että teollisessa prosessissa mallimestari on suunnittelijan puolella oleva ihminen joka, näkee suunnittelijan idean suunnittelijan tavoin ja pystyy omalla ammattitaidolla tarvittaessa perustelemaan muulle tuotekehitysryhmälle ja tuotannolle, miksi joku suunnittelijan toivoma työläämpikin ratkaisu pitää toteuttaa. Tai tarvittaessa kehittää tuotantoystävällisemmän ratkaisun, joka silti toteuttaa suunnittelijan näkemyksen.

Lähes kaikissa haastatteluissa ilmenee, että suunnittelijat arvostavat ammattitaitoisen ja kokeneen mallimestarin työpanosta. Yksi suunnittelija mainitsee tilanteen, jolloin hän ei olisi halunnut mallimestarin työpanoksen näkyvän mallistossaan. Tällöin suunnittelijasta mallimestarin työ on huonontanut prosessin kulkua ja myös lopullisen malliston kokonaisuutta. Tässä oli kyse juuri valmistuneesta mallimestarista, joka samaan aikaan joutui opettelemaan sekä ammattitaidon perusteita että yrityksen (työpaikan) toimintatapoja.

Kuva 9: Nanso Group Oy Selective mallisto syksy-talvi 2014
Suunnittelija Anna Ruohonen.

Työparin keskinäinen kemia ja mallimestarin persoona

Haastatteleman suunnittelija Helena työskentelee freelancerina ja työparinani. Helena painottaa työparin keskinäistä kemiaa, sitä, että työparilla on samanhenkinen tyyli- ja muototaju. Hyvä keskinäinen kemia ja luottamus toisen ammattitaitoon mahdollistavat aidon tiimityöskentelyn, jossa sekä suunnittelija että mallimestari antava kaiken ammattitaitonsa tiimin käyttöön ja tekevät mallistoa ja malleja kehittäviä ehdotuksia ja huomioita. Luottamus toisen ammattitaitoon synnyttää myös amatillisen arvostuksen.

Kaikki kolme suunnittelijaa nostavat jollain tavalla esiin keskinäisen henkilökemian lisäksi mallimestarin oman persoonan. Tällöin käsitellään lähinnä työpersoonaa. Kaikkien mielestä laaja kokemus näkyy joustavuutena ja osaamisena – ammatin hallintana. Lisäksi kaikki olettavat, että mallimestarilla on hallussaan hyvä muodon ja erilaisten tyylien tuntemus ja he haluavat, että myös mallimestarin kädenjälki näkyy valmiissa mallistossa. Mallimestarin odotetaan tukevan suunnittelijaa ratkaisuisissa varsinkin kun malleja esitellään kolmannelle osapuolelle (esim. tuotannon edustaja). Samanaikaisesti suunnittelija odottaa, että mallimestari koko ajan arvioi suunnittelijan malleja lähinnä toteutuskelpoisuuden kannalta ja kommentoi suunnitelmia. Suunnittelija odottaa kriittistä tarkastelua. Kriittisen palautteen antamisessa korostuu hyvä henkilökemia. Jos joku yksityiskohta suunnittelijan suunnitelmassa ei mallimestarin mielestä ole toimiva, pitää palaute antaa niin, että suunnittelija kokee palautteen työtä tukevana, ei vastustavana. Kun keskinäinen luottamus on kunnossa, mallimestari voi ja saa myös antaa palautetta materiaali- valinnoista. Joskus kokenutkin suunnittelija ei huomaa materiaali- valinnan ja suunnittelun mallin välillä ristiriitaa. Materiaalivalinta voi olla sellainen, että se muuttaa mallin todellisuudessa toisenlaiseksi, kuin suunnittelija on sen tarkoittanut. Tällöin mallimestari osaa lukea suunnitelmaa ja nähdä suunnittelija tarkoituksen ja voi varoittaa suunnittelijaa materiaalin tuomasta ongelmasta.

Suunnittelijat, jotka eivät työskentele mallimestarin kanssa

Kaikilla suunnittelijoilla ei tietenkään ole työparinaan mallimestaria. Oletukseni, että kaikilla niillä suunnittelijoilla, jotka työskentelevät vaatetusteollisuuden parissa on kokemus (kokemuksia) mallimestarin kanssa työskentelystä osoittautui vääräksi.

Sytä kokemuksen puuttumiseen on useita. Suunnittelija on voinut työskennellä freelancerina niin, että hän piirtää vaatteesta kuvat ja myy ko. kuvat päämiehelle. Tällöin suunnittelija osuus päättyy tähän. Se, kuinka piirrookset muuntuvat valmiiksi tuotteiksi ei ole ollenkaan suunnittelijan hallinnassa. Tällöin on perusteltua kysyä, että kuka oikeastaan on se, joka mallin luo?

Jos suunnittelija työskentelee yrittäjänä voi yritystoiminta olla niin pientä, että mallimestarin palkkaaminen ei ole mahdollista. Tällöin kukaan työyhteisön jäsenistä ei ole puhtaasti mallimestari, vaan mallimestarin työvaiheet jakaantuvat muille toimijoille. Anna on työskennellyt yrittäjänä omien sanojensa mukaan 13 vuotta, joista 5 viimeistä vuotta nykyisellä toimintamallilla.

”Mullahan on omassa firmassa niin, että mä teen suoraan tekijän kanssa. Elikä vaatturin, joka toteuttaa sen. Hän on niin kuin mun se työpari pitkälti.” ”Mähän oon kummallinen sillei, että mä teen ite. Mulla on ollut aikanaan hyvä kaavaopettaja TAIKissa ja mä oon aina tykänny siitä. Mähän en oo yhtään sellainen, että mä vaan piirrän ja sitten joku tulee ja tekee sen. Vaan mähän teen sen itse jo vähän pitemmälle” Anna 11.11.2013

Tässä kyseisessä yrityksessä omistaja-suunnittelija suunnittelee mallin muotoilemalla sen mallinukelle ja siitä malli siirtyy vaatturille kaavoitettavaksi. Leikkaaja leikkaa ja sarjoo mallin leikatessaan asiakkaan henkilökohtaisille mitoille ja malli siirtyy takaisin vaatturille valmistettavaksi. Yrityksen liikeideaan sisältyy se, että asiakas

saa vaatteen vaikka koossa 39, jos tarpeellista. (Anna 11.11.2013.) Työyhteisö on työskennellyt nykyisessä muodossaan 3 vuotta, vaaturin kanssa suunnittelijalla on jo 7 vuoden työkokemus. Varsinaisen mallimestarin puuttuminen on ollut resurssikysymys.

Miksi yritys haluaa käyttää mallimestaripalvelua

Kysyin omilta päämiehiltäni, että mikä on kaikista tärkein syy käyttää omaa mallimestaria, vaikka heidän käyttämillään alihankkijoilla on palkkalistoillaan mallimestari tai he itse jollain tasolla selviytyivät kaavoituksesta.

Taina Steiner Medanta Oystä kertoo, että oman mallimestarin käyttöön on monta syytä. Medanta Oy on yritys, joka suunnittelee ja valmistaa työvaatteita. Työvaatteen tulee kestää sekä laadultaan, että malliltaan pitkään melko haastavissakin olosuhteissa. On siis erittäin tärkeää, että mallimestari on ymmärtänyt vaatteidemme ideologian, haasteet ja toimivuuden. Medantan malliston mitoituksen tulee kulkea yhtenäisenä kautta linjaston. On tärkeää, että mallin muuttuessa mitoitus pysyy samana. Asiakaan on helppo tilata verkkokaupasta tuotteita sovittamatta, kun hän tuntee mallistomme mitoituksen jo entuudestaan ja voi luottaa siihen. Näin vältämme turhia palautuksia epäsovikoon takia. Medantan suurimmat asiakkaat ovat pesuloita. On äärimmäisen tärkeää, että he voivat luottaa mallistojemme mittoihin ja istuvuuteen arvioidessaan omia ostojaan varastoonsa.

Medanta Oyn tärkein syy käyttää tarjoamaani mallimestariosaamista on siis se, että he odottavan minun pitävän huolen siitä, että malliston mitoitus ja istuvuus pysyy samanlaisena eri tuotteissa. Lisäksi Taina mainitsee, että tärkeää on pitkä ja monipuolinen kokemus vaatetusalaalta, joka edesauttaa siihen, että yritys saa nopeasti toimivan kaavan tuotantoa varten sekä tarjoaa myös tukea vaatteen tekniseen kokoamiseen – toimivia ompeluratkaisuja.

Second Change- tuotemerkkiä suunnitteleva ja valmistuttava Maija Nuppula sanoo, että hän kokee erittäin tärkeänä sen, että jokaisen työvaiheen mallistossa tekee alan ammattilainen ja yksi kaikkein tärkein elementti on vaatteen istuvuus. Vaikka vaate olisi kuinka kaunis ja muuten laadukas, mutta istuvuus huono, ei sitä osta kukaan. Maija kokee myös tärkeänä sen, että mallistoon tulee jonkun muunkin “kädenjälki” kuin hänen omansa. Hän haluaa, että mallimestari tuo tuotteisiin omaa näkemystään ja myös haastaa Maijan, jos huomaa jonkun tuotteen olevan jostain syystä “ei järkevää toteuttaa sellaisenaan”. Maija kokee mallimestarin olevan siis myös asiantuntija teknisissä rakenteissa. Tuotekehityksessä nimenomaan kaavoituksessa tärkeää on huomioida myös se, ettei tuotteista tulisi liian isoja hukkia leikkuussa. Mallimestarilla on tämän suhteen iso rooli tuotekehityksen lisäksi myös tuotannossa, erityisesti Second Changen -mallistossa, jossa ylijäämämateriaalia on vähän. Yritykselle on tärkeää saada tehokkaat leikkuusuunnitelmat.

Second Change –mallistolle tärkeimmät tarjoamani osaamisalueet ovat mitoituksen ja muodon hallinta (hyvän istuvuuden tuottaminen) sekä tuotantoystävällisyys sekä mallien rakenteissa että leikkuuvaiheessa.

Haastatellut kokevat ammatillisen osaamiseni riittävän. Ilokseni saan kiitosta monipuolisuudesta ja vahvasta ammattitaidosta paitsi kaavoituksen ja mitoituksen myös vaatteen teknisten rakenteiden osalta. Ne asiat, joita haastatellut toivovat liittyvät aikataulujen hallintaan sekä palvelun laajentamiseen mallimestaripalveluiden yli proto-ompeluun.

6 OMA IDEAALI TOIMINTAMALLI

Erilaisia malleja käsiteltyäni totean, että edellä esitelty malli, jossa mallimestari työskentelee koko malliston tuotekehitysprosessin jäsenenä on hyvin lähellä minulle, toimintatavalleni ja sidosryhmiläni ihanteellista toimintatapaa.

Suunnittelijan merkityksestä malliston rakentamisprosessissa

Mallimestarina en halua ottaa suunnittelijan vastuualueita osaksi omaa työtäni. Suunnittelija on malliston kantava voima. Tämä konkretisoitui selkeästi puhelinkeskustelussa asiakkaan kanssa. (Jaara 9.3.2014.) Asiakas ehdotti minulle yhteistyötä neulevaatemalliston parissa. Keskustelussa asiakas esitti kysymyksen, että mitä minä tuon mallistoprosessiin. Vastasin tuovani vaatteiden muodon ja mitoituksen asiantuntemuksen sekä materiaalin ymmärryksen niin, että vaatteet ovat halutulla tavalla mitoitettuja. Asiakas ei ollut halukas käyttämään suunnittelijaa mallistoprojektissa ja kysyikin moneen kertaan, että mihin suunnittelijaa tarvitaan. Keskustelun kohteena ollut mallisto oli hyvin rajattu sekä tuotetyypeiltään, materiaaliltaan että väreiltään. Malliston alihankintapaikka ja jakelukanavat olivat jo tiedossa. Asiakas näki selkeästi miksi hän haluaisi ottaa mallimestarin mukaan uuden malliston rakentamiseen. Suunnittelijan merkityksestä hän oli epävarma.

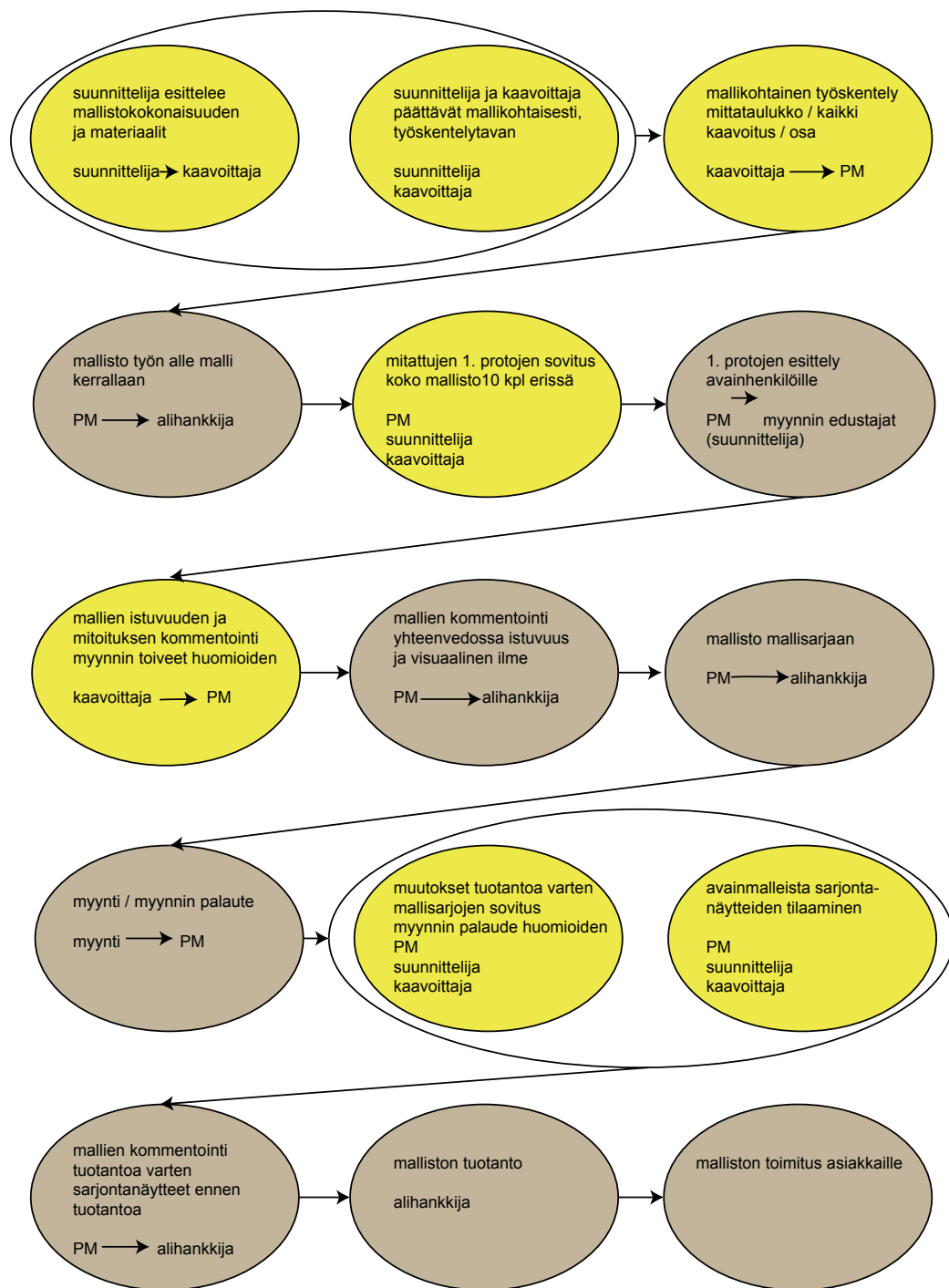
Mielestäni tilanne oli yllättävä, sillä muotoilijana en ole koskaan osannut kyseenalaistaa suunnittelijan työpanoksen merkitystä. Ehdotin kahta muissa projekteissa työparinani työskentelevää suunnittelijaa, mutta asiakas oli silti epäileväinen. Lopulta hän esitti kysymyksen, että miksi me tarvitsemme suunnittelijan ko. malliston onnistumiseksi? Myönsin, että kyllä saisimme aikaiseksi tarvittavan määrän hyvin istuvia ja oikein mitoitettuja vaatteita. Vaatteet myös varmasti näyttäisivät ihan hyvälle. Mutta jos haluamme tehdä malliston, tarvitsemme suunnittelijan, joka näkee malliston kokonaisuuden ja osaa miettiä malliston vaatteiden keskinäisen suhteen,

niin, että malliston osat tulevat toisiaan eivätkä kilpaile keskenään. Suunnittelija on se, joka visualisoi halutun kokonaisuuden ja tietää, miten mallistosta tulee yhtenäinen mallisto, eikä ryhmä irrallisia toisistaan riippumattomia vaatteita. Ja kun tällaisen ammattitaitoisen suunnittelijan työparina olisi ammattitaitoinen mallimestari, olisi mallistolla edellytykset syntyä vastaten asiakkaan tarpeita ja kustannustehokkaasti.

Ihanteellinen toimintamalli

Ihanteellisessa toimintamallissa mallimestari osallistuu malliston jokaisen vaatteiden tuotekehitykseen. Malliston tuotekehityksen ollessa siinä vaiheessa, että suunnittelijalla on malliston kokonaisuus ja yksittäiset mallit valmiina, hän esittelee ne mallimestarille. Mallisto käydään läpi mallikohtaisesti ja yksityisten vaatteiden istuvuudesta, mitoituksesta ja yksityiskohdista päätetään lopullisesti. Lisäksi päätetään yhdessä, mitkä mallit tarvitsevat oman mallimestarin tekemän kaavan sekä mittataulukon ja mitkä mallit menevät eteenpäin pelkän mittataulukon pohjalta. Tämän jälkeen suunnittelija tekee mallikohtaiset työohjeet ja mallimestari jatkaa työtä kaavoittamalla ja tekemällä mallikohtaiset mittataulukot.

Ensimmäisten protojen sovitusta tehdään enintään 10 proton erissä sitä mukaa, kun sopiva määrä protoja on valmistunut alihankkijalta. Ennen sovitusta proto on tarkastusmitattu ja mittatulokset on merkitty mittataulukkoon. Mittaus on tehty asiakkaan, ei alihankkijan toimesta. Sovitettavien protojen lukumäärän ollessa rajattu näin pieneksi, sovitukseen osallistujien keskittymiskyky pysyy samanlaisena läpi sovituspöytätyön. Se, että protot sovitetaan ennen kuin niitä esitellään myynnille, antaa sekä tuotepäällikön että suunnittelijan työlle varmuutta. Samoin ne protot, jotka jostain syystä ovat kaukana tavoitellusta voidaan jättää esittelemättä. Esittelytilanteessa tuotepäällikkö pystyy kertomaan myynnin avainhenkilöille, millaisia sovitusmuutoksia malleihin on jo päätetty tehdä. Näin vältetään saman virheen monikertaiselta käsittelyltä.

Kaavio 6: Oman toiminnan ihannemalli alihankintaympäristössä

Kun protot on mitattu, sovitettu ja esitelty myynnille ne kommentoidaan ja tarvittavat muutokset dokumentoidaan mallikohtaisiin tiedostoihin. Kommentit toimitetaan alihankkijalle, joka työstää mallit eteenpäin mallisarjoiksi.

Myyntiajan loputtua myynnin sisäänostajilta ja jälleenmyyjiltä saamat kommentit kerätään keskitetysti. Ne käsitellään mallisarjan sovituspalaverissa, jossa todetaan mallikohtaisesti, mitä muutoksia malliin halutaan ennen varsinaista tuotantoa. Malleista valitaan ne mallit, josta halutaan nähdä sarjontänäytteet. Sarjontänäytteet ovat rinnakkaiskokoja, joilla tarkistetaan vaateen istuvuus myös muissa kuin mallikoissa. Sarjontänäytteiksi valitaan yleensä niitä malleja, jotka ovat tyypiltään uusia mallistossa. Tai joiden mitoitus on erityisen niukka tai erityisen väljä. Niukassa mallissa pitää tarkistaa, että vaatteessa on tarpeeksi toiminnallista tilaa isoissa koissa. Myös erityisen väljissä vaatteissa tarkistetaan isoja kokoja. Voi olla, että vaikka vaateen suhteellinen väljyys suhteessa vartalon mittoihin pienenee siirryttäessä keskikoista suuriin kokoihin, niin väljyyttä onkin liikaa. Se, mikä näyttää keskikokoisen vartalon päällä viehättävän liehuvalta väljyydeltä voi näyttää suurempikokoisen vartalon päällä lainapeitteeltä. Sarjontänäytteet pitäisi saada sovitukseen ennen kuin alihankkija aloittaa tuotannon jota halutut muutokset rinnakkaiskokoisiin voidaan tehdä. Halutut muutokset ovat muutoksia sarjonnassa. Tässä sovituksessa ei enää puututa mallin visuaaliseen ulkonäköön tai rakenneratkaisuihin. Mahdollista huonoa istuvuutta pyritään korjaamaan määrittelemällä mallille perussarjonnasta poikkeava erikoissääntö niihin vaateen kohtiin, jotka istuvat huonosti.

Komentoidut mallit siirtyvät tuotantoon ja aikanaan jälleenmyyjän kautta loppukuluttajalle.

7 LOPPUPÄÄTELMIÄ

Miten ideaalimalli eroaa todellisista?

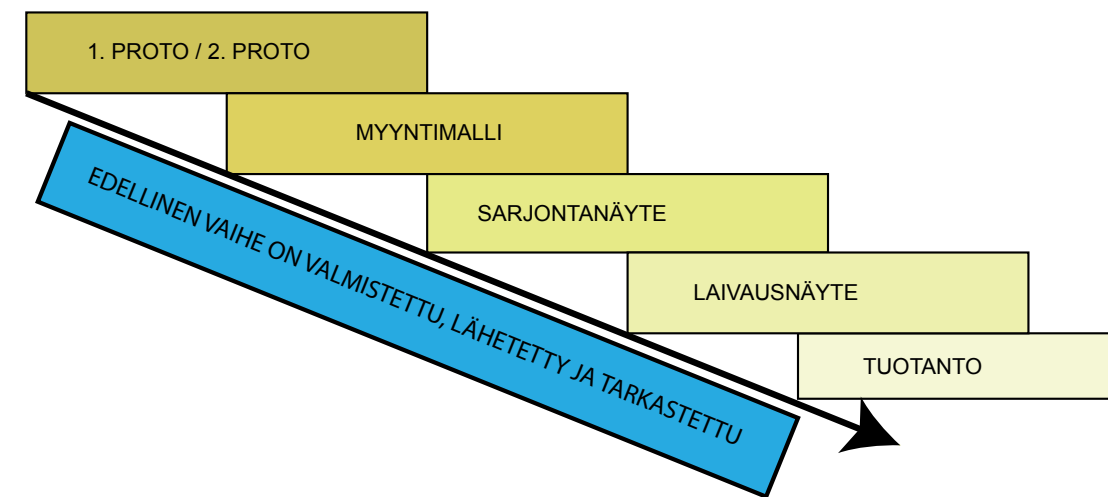
Ideaalimallin lähtökohtana ei ole perinteisen toimintaympäristön mallimestarin toiminta sillä esittelen omaan toimintakontekstiini ideaalin toimintatavan. Perinteisen toimintatavan olennaisin tekijä on se, että toimijana on perinteinen lähellä toimiva vaatetehdas. Tällainen malli tarjoaa tuotekehitykseen monia hyviä elementtejä; välitömän vuorovaikutuksen läpi tuotekehitysyksikön suunnittelijasta malliompelijaan ja mahdollisuuden puuttua mallin muotoutumiseen oikeastaan missä vaiheessa tahansa. Perinteinen toimintamalli on kuitenkin rakenteellisesti jäykkä. Samat toimijat toimivat kaikissa prosesseissa aina samoissa vastuissa. Tässä mallissa myös toimijoiden persoonat korostuvat. Kaikissa tällaisissa työyhteisöissä tunnistetaan erilaiset toimijapersoonat. Joskus tämä ennalta asetettu roolitus haittaa tuotekehitystä. Perinteissä toimintamallissa tunnustetaan myös ns. talon tapa. Talon tavaksi kutsutaan toimintaa, joka on tavanomaista juuri tälle tehtaalle. Se sisältää tiettyjä rakenteellisia ratkaisuja, tietynlaista konekannan hyödyntämistä sekä tietynlaista työnkiertoa. Nämä rutiiniksi muuttuneet tavat tekevät toiminnasta varmaa, nopeaa ja toimijoille tuttua. Toisaalta ns. talon tapa haittaa tuotekehitystä estämällä tai ainakin asettamalla vastustusta uusille ratkaisuille. Vanha sanonta on, että mallimestarin pitää olla talossa ainakin 3 sesonkia, ennen kuin hän on oppinut talon tavoille.

Toimintani ideaalimallissa siis työskennellään freelancerpohjalta alihankinnan kanssa. Ideaalin ero aiemmin sivulla 30 esitettyyn malliin on se, että malliston tuotekehityksessä laitetaan enemmän painoarvoa varsinaisten mallien hiomiselle ja vähemmän myynnin miellyttämiselle. Kun toiminnan rakenne ei ole niin vakiintunutta kuin perinteisessä toimintamallissa se on toimijoille haastavampaa. Toisaalta tämä edesauttaa toiminnan luovuutta; perinteisten mallien ollessa heikot, uudet vastuut ja uudet toimintatavat mahdollistuvat. Toiminnan luovuus heijastuu tuotekehityksen luovuudeksi.

Mikä estää ideaalia toteutumasta?

Suurin este on kireä aikataulutus. Usein mallit pitää saada eteenpäin alihankkijalle, ennen kuin mallistokokonaisuus on lopullisesti valmis. Palaverieihin on niin vähän aikaa, että ne päätökset, jotka eivät välttämättä tarvitse useampia mielipiteitä tai useamman ihmisen osaamista jäävät yhden tehtäväksi. Kireä aikataulutus aiheuttaa myös liian suuria sovituspalavereita. Kun aikaa on niukasti, pitää kaikki mahdolliset tapaamiset hyödyntää täysin sillä ne ovat usein ainoita tapaamisia.

Liian usein alihankkija toimittaa sarjontänäytteet tuotannon erästä. Tällöin on itsestään selvää, että vaikka sarjontänäytteiksi toimitetut mallit sovitetaan ja kommentoidaan niin ehkä tarvittavat muutokset eivät tule tuotantoon mukaan. Perinteisesti alihankinnasta halutaan ennen tuotantoa protot, myyntimallit, sarjontamallit, laivausnäytteet ja tuotanto.

Kaavio 7: Näytteiden toimitusjärjestys

Ajatus on, että edellinen vaihe on mitattu, tarkastettu, sovitettu ja kommentoitu ennen kuin alihankkija tuottaa seuraavan vaiheen.

Vaatetuksen mallistokierto on kuitenkin niin nopeaa, että ajatus jää unelmaksi, ja monet valmistuttajat kyllä pyytävät kuvan mukaiset näytteet, mutta tosiasiallisesti vaiheet ovat menneet jo eteenpäin ja korjauksien tekeminen on melkein mahdotonta.

Liian lyhyt toiminta-aika aiheuttaa prosessiin paineita. Toinen ideaalia toteutumasta estävä tekijä on vaatetuksen alihankinnan luonne. Suomalaiset yritykset toimivat globaalissa ympäristössä. Tässä kontekstissa kaikki suomalaiset toimijat ovat pieniä. Alihankkijat priorisoivat suurimpien päämiestensä toiveet, vaatimukset ja aikataulut. Tuotantomääriltään pienen yrityksen on suhteellisen mahdoton puuttua siihen jos alihankkija päättää ketjuttaa työn omalle alihankkijalleen. Tai työstää osan malliston rakentamisen vaiheista muualla kuin omassa tuotekehitysyksikössään. Kaukoidän alihankinnan luonteeseen kuuluu se, että alihankkija ei kerro omista ongelmistaan ennen kuin ongelmat ovat realisoituneet virheiksi. Käytännössä esimerkiksi mallimestarin lähettämiä kaavoja ei käytetä, sillä alihankkijan työntekijöiltä puuttuu osaamista eikä lähetettyjä kaavatiedostoja saada auki. Voi olla myös, että alihankkija osaa avata mallikokoisen tiedoston, mutta sarjontasäännöt ja sarjotut kaavat jäävät aukaisematta. Tieto tällaisista ongelmista ei kulkeudu eteenpäin muulloin kuin silloin, kun malliston tuotteissa on virheitä. Usein nämä virheet tuntuvat selittämättömistä, vasta kun todellinen syy virheen takana selviää, voidaan virhekin korjata.

Omassa ideaaliprosessissani minun ei ole järkevää lähteä muuttamaan aikatauluja. En myöskään voi paljoakaan vaikuttaa vaatetusalan globaaliin alihankintakulttuuriin. Tiedostamalla nämä tosiasiat voin priorisoida omaa työtäni sekä miettiä tehokkaammin, kuinka osaltani vaikuttaa sujuvan tuotekehityksen toteutumiseksi. Tunnistamalla erilaisen ongelmien syitä pääsemme puuttumaan niihin ajoissa.

Ideaalissa toimintamallissa korostuu tiimityö. Mallimestari toimii työparina suunnittelijalle. Hän toimii oman vastuualueensa asiantuntijana mallistonrakennuksessa ja antaa kaiken osaamisensa tuotekehityksen käyttöön.

8 YHTEENVETO

Mallimestarin rooli erilaisissa toimintamalleissa

Mallimestarin toiminnalle voi siis löytää erilaisia toimintamalleja. Perinteisessä toimintaympäristössä mallimestari työskentelee joko tehtaan palkattuna toimihenkilönä tai freelancerina. Toiminnan työtehtävät, vastuualueet sekä muiden tuotekehitykseen osallistuvien odotuksen toiminnalle ovat perinteiset; ne näyttäytyvät samoin jo 70-luvulta lähtien. Mallissa korostuu henkilökohtainen osallistuminen sekä työvaiheiden itse tekeminen.

Kun siirrytään alihankinnan toimintamalliin, jossa mallimestari kuitenkin osallistuu koko malliston tuotekehitykseen, siirtyy osa työtehtävistä alihankkijalle. Vastuualue mallistosta säilyy silti samankaltaisena kuin perinteisessä toimintamallissa. Mallimestari määrittää koko malliston mitoituksen ja istuvuuden. Hän voi kaavoittaa mallit itse tai antaa malleista vain mittataulukon. Riippumatta siitä, miten yksittäinen malli on laitettu alihankkijalle työn alle, mallimestari sovittaa yhdessä muiden tuotekehitykseen osallistuvien (ainakin suunnittelija ja tuotepäällikkö) koko malliston jokaisen tuotteen. Voi todeta, että mallimestarin vastuualue säilyy samana kuin perinteisessä toimintatavassa, mutta työskentelykeinot moninaistuvat.

Kun mallimestari on korjaavan asiantuntijan roolissa kokonaisvastuu mallistosta ei kuulu hänelle. Tällöin korostuu erilaisten virhetapausten tunnistaminen ja korjaaminen. Tässä roolissa mallimestari on eniten muodon ja mitoituksen viimeinen auktoriteetti. Tämä toimintamalli on ammatillisesti vaativin. Mallimestari tarvitsee luovuutta nähdäkseen tuotteen kontekstin (koska hän ei tunne saman lailla koko mallistoa kuin muissa toimintamalleissa). Lisäksi hänen pitää löytää malliston henki näkemättä kokonaisuutta.

Omassa työssäni olen toiminut viime vuosina kaikissa eri rooleissa.

Vaikka pyrin kohti esittelemääni ideaalia toimintatapaa, tiedostan, että myös sekä perinteistä että korjaavaa roolia tarvitaan ja niillä on oma merkityksensä. Freelancerina saan nauttia kaikista rooleista ja se antaa työhön lisäulottuvuuksia.

Tarvitaanko erillistä mallimestarin ammattia?

Ammattinimike sinänsä ei ole tärkeä. Tutkimuksen tuloksena voi todetta, että erillistä mallimestarin ammattia ei välttämättä tarvita, jotta voitaisiin tuottaa onnistunut vaatemallisto. Tässä opinnäytetyössä esittelemääni mallimestariosaamista tarvitaan – kutsuttakoon sitä millä nimellä tahansa. Tämä osaaminen voi olla kokonaan alihankkijan tarjoamaa, jolloin mallistoa tuottava yritys ei kiinnitä siihen suurempaa painoarvoa. Tai se voi olla pirstaloituneena tuotekehitykseen osallistuvan tiimin jäsenille niin, että tiimin osaamisalueet yhdessä muodostavat tarvittavan mallimestariosaamisen. Tai se voi olla suunnittelijatiimin jommankumman jäsenen erikoisosaamisalueena. Joka tapauksessa ilman tätä osaamista ei vaatemallistoa toteudu. Näissä tapauksissa mallimestariosaaminen on juuri tiettyyn prosessiin riittävää. Ja jos se on rajallista, niin kaavoitusosaamisen rajat tuovat rajoja myös koko tuotekehitysprosessille. Tältä kannalta katsottuna erillinen mallimestarin ammatti tarjoaa laajaa muodon ja mitoituksen osaamista.

Alihankkijan kaavoittajien ja mallimestarien suuri ongelma on se, että jos alihankkija on Kaukoidästä, niin todennäköisesti kaavoittajat eivät tunne länsimaista vartaloa. Voi olla, että kaavoittajat eivät ole tavanneet ollenkaan tai vain muutaman länsimaisen ihmisen. Silloin, kun mallistossa tavoitellaan erityisen hyvää istuvuutta aikuiselle vartalolle tai erikoisvartalolle tämä tuottaa ongelmia. Tämä tosiasia puoltaa paikallista kaavaosaamisen kouluttamista myös Suomessa. Tarvittavien asiantuntijoiden määrä ei ole suuri, mutta ihan ilman osaavia, pohjoismaisen vartalon tuntevia muodon, istuvuuden ja mitoituksen asiantuntijoita (mallimestaria) pohjoismaiselle markkina-alueelle suunnattujen malliston tekeminen on hankalaa. Sama koskee muita markkina-alueita, kuluttajien erityis-

ryhmiä sekä tiettyyn toimintaan erityisesti suunniteltua vaatetusta. Näitä erityisryhmiä tai -toimintoja ovat urheiluvaatetus (erityisesti hyvin tiettyyn lajiin fokuoitumut tuoteryhmä), vammaisvaatetus sekä ikääntyvien ja toisaalta pienten lasten vaatetus.

Mallimestarin persoonan vaikutus erilaisissa mallistonrakennusprosesseissa

Usein malliston tuotekehitystä tutkittaessa nostetaan esiin suunnittelijapersoonaa. Mallimestari malliston toteutumisen suunnittelijana on myös tärkeässä merkityksessä. Tuotekehitysprosessin kululle on merkityksellistä, mihin asemaan mallimestari asettaa itsensä suhteessa yritykseen, työn alla olevaan mallistoon sekä suunnittelijaan. Kuinka mallimestari kokee itsensä ammatillisesti – onko hän vastuussa malliston onnistumisesta oman työnsä kautta vai toteuttaako hän vain muiden suunnitelmia kantamatta niistä sen suurempaa vastuuta? Perinteisen toimintatavan mallimestareille on leimallista korostunut vastuunkanto. Mallimestari kantaa erityistä huolta siitä, että suunnittelijan näkemys toteutuu jokaisessa mallissa mahdollisimman oikeana. Joskus vanha työpari kommentoi toisiaan niin, että suunnittelija kertoo mallimestarin tietävän jopa suunnittelijaa itseään paremmin, mitä suunnittelija haluaa.

Perinteisesti mallimestari voi leimautua joko yrityksen tai suunnittelijan työpariksi. Kun sekä suunnittelija että mallimestari työskentelevät saman yrityksen palveluksessa työparina, ei yleensä tällainen leimautuminen näy. Mutta kun suunnittelija työskentelee freelancerina, on hyvin tavanomaista, että mallimestari joko kokee velvollisuudekseen opastaa suunnittelija ”talon tavoille” tai sitten mallimestari koettaa laajentaa toimintamenetelmiä suunnittelijan ehdotuksia vastaaviksi. Mallimestari voi olla ”talon puolella” tai ”suunnittelijan puolella”. Sivulla 44 esitellyssä haastattelussa Anna esittää asian kiteytetysti. Anna koki, että ensimmäistä kertaa freelancerina hän ei ole yksin perustelemassa omien suunnitelmiansa ajatusta päämiehelle vaan hänellä on tukenaan työpari.

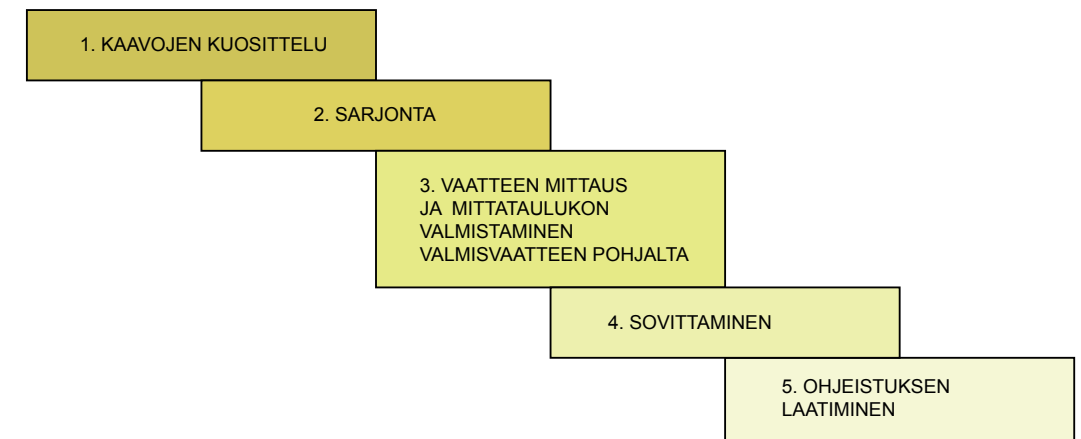
Alihankinnassa mallimestarin ammatillinen persoona korostuu. Varsinkin toimittaessa Kaukoidän alihankkijoiden kanssa pitää mallimestarin osoittaa tiukkaakin ammatillista auktoriteettia. Pitää jaksaa vaatia yhteistyökumppaneilta tarkkuutta ja korjata, jos korjattavaa löytyy. Pitää myös tarjota tukea alihankkijan kaavoittajille. Se, että pyytää korjauksia selittämättä, kuinka omasta mielestä korjaukset kannattaisi tehdä, ei vie työtä eteenpäin. Oman työn suhteen pitää olla avoin ja tarvittaessa selittää kaikille osapuolille, kuinka työ on tehty.

Omaa ammatillista persoonaani kuvaa vahva usko omaan tekemiseen. Koen itseni suunnittelijaksi, en vaateen visuaalisen muodon vaan vaateen toteutumisen suunnittelijaksi. Minulle on tärkeää ymmärtää suunnittelijan tarkoitus jokaisessa mallissa ja nähdä suunnittelijan tyyli ja muotokieli. Kaavoitustyön rikkaus tulee siitä, että toteuttaa omalla ammattitaidollaan suunnittelijan näkemyksen niin, että saa siihen suunnittelijan ajatuksen näkyviin. Vahva oman ammattitaidon tunteminen antaa tukea keskustelussa silloin, kun suunnittelija on erimieltä osuuteni lopputuloksesta. Jos malli ei vastaa suunnittelijan näkemystä ammatillinen kokemus antaa keinoja toteuttaa sama suunnitelma eritavalla ja näin päästä lähemmäksi suunnittelijan visiota. Mielestäni mallimestarin rooli on olla suunnittelijan tukena ja mahdollistaa suunnitelmien toteutuminen, joskus tosin reitti ei ole ihan suora eikä kuopaton. Hyvän henkilökemian syntyminen on toki persoonakohtaista, mutta ammatillisessa kontekstissa myös henkilökemia on ammatillista. Hyvän yhteyden suunnittelijaan voi myös synnyttää, se on osa ammattitaitoa. Oman ammattipersonan rakentumiselle on tärkeää totuttaa myös ihan omia suunnitelmia. Omien suunnitelmien toteuttaminen on auttanut minua ymmärtämään sen, mihin suunnittelijaa tarvitaan.

Mallimestarin toiminnan ydin eli universaali mallimestariosaaminen

Ûlle Liesvirta on tutkinut mallimestarin ammatin muuttumista globalisaation näkökulmasta. Hänen tutkimuksensa mukaan mallimestarin ydinosamisalueen tunnistaminen tutkimusaineistosta osoittautui havainnolliseksi, jopa helpoksi. Liesvirta nimeää ydinosamisalueiksi ne työtehtävät, jotka esiintyvät useimpien tutkimukseen osallistuneiden mallimestarien työn sisältönä. (Liesvirta 2007, 78-84.)

Tekemäänsä kirjalliseen kyselyyn Liesvirta on merkinnyt yhteensä 25 erilaista mallimestarin työhön sisältyvää toimintaa ja lajitellut toiminnat sen mukaan, moniko tutkimushenkilöstä tekee ko. toimintoa. Ne viisi toimintoa, joita tutkimushenkilöt yleisimmin tekevät Liesvirta nimeää mallimestarin yleisimmiksi osaamisalueiksi eli ydinosamisalueiksi.

Kaavio 8: Mallimestarin ydinosamisalueet Liesvirran mukaan

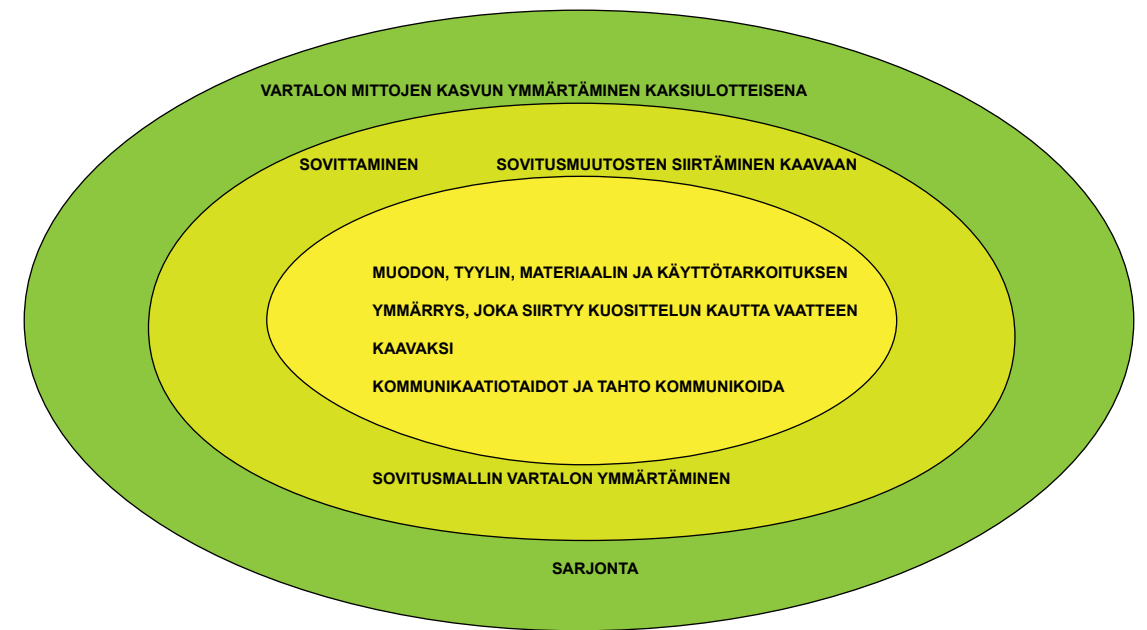
Liesvirran tutkimuksessa ydinosamisalue näyttöytyy toimintoina. Yhdistämällä käsitteissä määriteltyä mallimestariosaamista (sivut 9-10), asiakkaiden syitä käyttää omaa mallimestaria (sivut 48-49) sekä Liesvirran tutkimustuloksia voi löytää toiminnan ytimen.

Tärkeimpänä mainitaan kuosittelu. Laajentaisin kuosittelu –käsitettä kaavojen muuttamisesta mallin mukaiseksi laajempaan toisaalta muodon ja toisaalta erilaisten vaatetyyppien ja materiaalien hallintaan. Tähän muodon hallintaan liittyy myös kuvanlukutaito. Aiemmin, kun suunnittelijat eivät käyttäneet suunnitteluohjelmia, kuvanlukutaito käsitti konkreettisemmin kyvyn ymmärtää muotitaiteilijoiden hyvinkin abstrakteja kuvia. Tähän viittaa myös Liesvirta omassa tutkimuksessaan. (Liesvirta 2007, 57.) Nykyisinkin tarvitaan kuvanlukutaitoa, vaikka suunnittelijat hyvin usein käyttävät suunnitteluohjelmia kuviensa tuottamiseen, mikä tekee eri suunnittelijoiden kuvista samannäköisempiä kuin ennen. Kuvien tulkitsemisen tilalle voisi nostaa tietämisen; sen, että mallimestari tietää joskus hyvinkin samantyyppisistä eri suunnittelijoiden kuvista, että miten suunnittelija haluaa kuvaa tulkittavan. Jotta oikea tulkinta olisi mahdollista, mallimestarin pitää tuntea suunnittelija ja ennenkaikkea haluta kommunikoida ja ymmärtää suunnittelijan tarkoitus. Tärkeä osa muodonhallintaa on erilaisten materiaalien tuntemus. Ei välttämättä materiaalien teknisten tai hoito-ominaisuuksien kannalta, vaan erilaisten materiaalien laskeutuvuuden kannalta. Mallimestarin pitää nähdä ja tuntea materiaalista, kuinka se vaikuttaa suunnittelijan haluamaan mitoitukseen. Saman paksuiset, erilaisilla laskeutuvat materiaalit saavat samalla kaavalla valmistetut vaatteet näyttämään ihmisen päällä eri kokoisilta.

Hyvä muodonhallinta ei välttämättä vaadi sitä, että mallimestari osaa kaavoittaa peruskaavan. Peruskaava tarkoittaa vaatetyypin yksinkertaisinta lähtökaavaa ja sen piirtäminen on lähinnä tekninen suoritus. Mallimestarille erityyppisten peruskaavojen osaaminen on hyvä työväline, joka mahdollistaa kaikenlaisien vaatteen kaavoittamisen suhteellisen varmalta pohjalta. Tässä tarkoitettu ydinosaminen on enemmän olemassa olevan pohjan muuttamista uudeksi malliksi kuin pohjan tuottamista. Oman työhistoriani aika-

na olen työskennellyt sellaisten kollegoiden kanssa, joiden peruskaavan piirtämistaito on ollut olematon, mutta he ovat olleet loistavia muodon ja tyylin hallitsijoita.

Liesvirran tutkimuksessa neljäntenä on sovittaminen. Tässä korostuu Liesvirran näkemys ydinosamisesta toimintojen määränä. Sovittaminen on läheisessä riippuvuudessa kuosittelun kanssa. Se on osa muodon hallintaa. Jos kuosittelussa 3-ulotteinen muoto muuttuu 2-ulotteiseksi kaavaksi, niin sovittamisessa tarkastellaan, miten käytetty 2-ulotteinen kaava toteuttaa 3-ulotteisen muodon. Mallimestarin toiminnan kannalta kaavoittaminen ilman mahdollisuutta sovittaa tuotetta on vajavaista toimintaa. Esittämässäni toiminnan ideaalimallissa (sivu 50) annetaan tarpeeksi aikaa sovittamiselle. Sovitustilanteessa mallimestari myös näkee, kuinka sovitukset muutokset on vietävä kaavaan, jotta vaateen istuvuus paranee.

Kaavio 9: Mallimestariosaamisen ydintaidot opinnäytetyön tekijän kokemuksen mukaan

Sarjatuotantoon tähtäävä sovittaminen eroaa yksittäiskappaleen sovittamisesta. Sovitustilanteessa pitää nähdä sovitusmallin vartalosta se, mikä on tavanomaista tämänkokoiselle vartalolle ja erottaa se sovitusmallin vartalon henkilökohtaisista piirteistä.

Sarjatuotannon vaatteiden sovituksessa on tavoitteena vaate, joka istuu hyvin monenlaisilla samankokoisilla vartaloilla. Tällöin tavoitteena ei voi olla täydellinen istuvuus.

Kun tuotteen perusta, mallikoko, on kunnossa tarvitaan vielä sarjontaosaamista. Tämä on Liesvirran tutkimuksen toiseksi tärkein ydinosaamisalue. Sarjonnan osaamisessa on kyse siitä, että mallimestari hahmottaa miten mittataulukon mittaerot näkyvät eri kokoisille vartaloilla. Miten vartalo muuttuu kasvaessaan. Tämä vartalon mittojen kasvu pitää nähdä xy –koordinaatteina. Ennen CAD-aikaa sarjonta tehtiin joko käsin gradeerauskolmion avulla tai siihen käytettiin sarjontalaitetta. Sarjontaa varten mallimestari laskee mittataulukon eroista sarjontataulukon, jossa kaavan muutokset esitetään x- ja y-koordinaatteina. Sarjontaa on perinteisesti pidetty mallimestarin töistä työläimpänä. Tämä liittyy lähinnä sarjontasääntöjen laskemiseen. Kuvaavaa on, että kun CAD-laitteistot yleistyivät niin useimmat vaateyritykset siirtyivät ATK-aikaan juuri sarjonnan kautta. Yleensä tehtiin hankittiin ensimmäisenä digitointilaitte kaavojen digitointia varten (siirtämistä digitaaliseksi) ja digitoidut kaavat sarjottiin koneella. Tai sitten vaatealan yrityksen ensikontakti CAD –maailmaan tapahtui CAD-sarjontaan erikoistuneen yrityksen kautta, jonne kaavat lähetettiin sarjottavaksi.

Nykyisin sarjonta on helposti valmiiden sarjontasääntöjen kopioimista kaavasta toiseen. Erityisesti tämä näkyy työskentelyssä alihankinnan kanssa. Tavanomaisia esimerkkejä Kaukoidan alihankkijan sarjonnasta on se, että naisen paitapusero suurenee vain sivusta kun koko kasvaa. Näin toimitaan usein vaikka malli sisältäisi edessä leikkauksen, joka mahdollistaisi myös sen, että suurempiin kokoihin tulisi enemmän muotoa eteen rinnan kohdalle kuin pienempiin kokoihin. Tai se, että vaikka alihankkijalle on annettu yrityksen käyttämä vartaloiden mittataulukko, niin he kopioivat kaikille asiakkaille samanlaiset sarjontasäännöt, jotka eivät siis välttämättä toteuta

ollenkaan yrityksen referenssiksi antamaa mittataulukkoajatusta.

Mielestäni Liesvirran mallimestarin ydinosaamiseen listaamat vaatteiden mittaus ja mittataulukon laatiminen valmisvaatteen pohjalta sekä ohjeistuksen laatiminen eivät ole mallimestarin toiminnan ydintä. Nämä toiminnot eivät vaadi samaa mallimestariosaamista kuin kolme edellistä. Se, että ne ovat mukana Liesvirran ydinosaamislistassa johtunee siitä, että Liesvirran luokitteluperusteena on ollut toiminnan yleisyys. Nämä toiminnot ovat seurausta vaatetusteollisuuden toimintatapojen muuttumisesta. Perinteisessä toimintaympäristössä näiden toimintojen merkitys on marginaalista. Niiden tilalla on mallimestarin kokonaisvastuu tuotteen istuvuudesta ja suora kontakti muiden tuotekehitykseen osallistuvien kanssa. Sekä taito mitata vaatetta ja tuottaa siitä mittataulukko tuotantoa varten että ohjeistuksen laatiminen ovat tärkeitä työvaiheita kun tuotekehitys tähtää alihankinnan toimintamalliin. Mielestäni hyvin toimivassa toimintamallissa näistä tehtävistä, erityisesti ohjeistuksen laatimisesta, vastaa tuotekehittäjä. Se, että tehtävät ovat usein osa mallimestarin vastuualuetta, johtuu toiminnan tiukoista taloudellisista resursseista.

9 YKSITYISEMPIÄ LOPPUPÄÄTELMIÄ

Haastattelemiani asiakkaat ovat tyytyväisiä osaamiseeni. He toivovat lisää aikaa; nopeampaa toimintaa. Työskentelyni ajoittainen hitaus johtuu toimintani osa-aikaisuudesta. Se, haluanko siirtyä kokoaikaiseksi mallimestariyrittäjäksi ei ole minulle vielä tämän opinnäytetyön aikana selvinyt. Samoin asiakkaat toivovat toiminnan laajentamista proto-ompeluun. Tämä vaatisi yhteistyön aloittamista sopivan malliompelijan kanssa. Verkostooni kuuluu yksi malliompelija, jonka kanssa teen yhteistyötä. Hän on kuitenkin jo 69-vuotias ja lopettamassa omaa työuraansa. Hänenlaisensa uuden ammattilaisen löytäminen olisi hienoa mutta ei kovin yksinkertaista. Molempia asiakkaiden toiveita estää toteutumasta yrittämiseni osa-aikaisuus. Toinen osa-aikainen työni on opettajuus, jonka koen myös mallimestarina tärkeäksi. Näen, että pohjoiseurooppalainen vaatetusteollisuus tarvitsee mallimestareita, joille pohjoiseurooppalainen vartalo on tuttu. Tulevien vaatetusmuotoilijoiden kouluttajana olen aitiopaikalla vaikuttamassa ammatillisen kehityksen suuntaan. Omasta halustani en ole valmis luopumaan tästä toisesta puoliskostani.

Tämä opinnäytetyö on antanut minulle tilaisuuden sekä listata mennyttä että suunnitella tulevaa. Ennen kaikkea se on selvittänyt, minkälaisiin erilaisiin tuotekehitysprosesseihin osallistun mallimestarina. Ja selvittänyt sen, miksi toiset prosessit ovat vaikeampia kuin toiset. Lisäksi opinnäytetyö on pysäyttänyt minut miettimään, mikä on oman osaamiseni ydin ja perusta.

Oman ammatillisen kasvuni ovat mahdollistaneet kaikki työpaikkani mutta ennen kaikkea ne suunnittelijat joiden mallimestarina olen saanut työskennellä.

Kia Koski, Tuulia Ivalo (Väänänen), Eija Lampio-Sainio, Liisa Kotilainen, Helena Manninen, Heli Hoisko, Tuija Hännikäinen, Tuula Lehtinen, Paola Suhonen, Nina Pirhonen, Ida Sjösted, Jenny Endlund, Mirikka Maaninka (Lähteenkorva), Teemu Muurimäki, Jasmine Julin-Aro, Maarit Pihlajamaa, Merja Mujunen, Maija Nuppula,

Anna Ruohonen, Seija Ranttila ja Heidi Saarinen sekä Scott Sports SAn apparel -puolen suunnittelijat Tacomassa USAssa ja Givisiezssä Sveitsissä.

sekä hienot ammatilliset esikuvani

Aili Henriksson ja Kirsti Sievinen.

Heitä kaikkia minun on kiitettävä.

LÄHTEET

Aav M., Haavisto R-L., von Knorring M., Vekkele P., Viljanen E., 2001. Visio ja taito. Helsinki: Art-Print Oy.

Ammattinetti 2013. Työ- ja elinkeinoministeriö. www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/12/14/490_ammatti

Eerola L. 2008. Mallimestarin työtehtävät Nanso Group Oy:ssä. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Liesvirta Ü. 2007. Mallimestari globalisoituneen sarjatuotannon situationaalisessa prosessissa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Silvander S. 2007. Mallimestarin työnkuva suunnittelijan työparina. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Vasu M. 2013. Muotoilija mallimestarina Second Change-tuotemerkin kaavoitusprosessissa. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja>

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Jaara Heidi. Toimitusjohtaja. Wheslyn Group Oy. Puhelinkeskustelu 9.3.2014

Manninen Helena. Sähköposti 28.4.2014.

Mäkinen Susanna. Haastattelu 28.11.2013. Nokia

Nuppula Maija. Yrittäjä. Studio Nuppula. Haastattelu 25.11.2013. Hämeenlinna.

Nuppula Maija. Yrittäjä. Studio Nuppula. Sähköposti 21.4.2014

Ruohonen Anna. Haastattelu 11.11.2013. Nokia

Sievinen Kirsti. Haastattelu 24.10.2013. Nokia

Stener Taina. Toimitusjohtaja. Medanta Oy. Sähköposti 20.4.2014.

KUVALUETTELO

Kuva 1 Kaksi lehdistökuvaa ensimmäisestä kaavoittamastani mallistosta Twain oy syksy-talvi 1989 ja oma työ talvelta 2014

Kuva 2 Twain Oy. Mallistoesitteen kansi kevät-kesä 1990

Kuva 3 Nanso Oy. Lempivaatemalliston postikortteja kevät-kesä 2005

Kuva 4 Scott Sports SA. Moottorikelkkavaatteen mainos MP-lehdessä 2010

Kuva 5 FK Fashion Oy. Mallistoesitteen sivu syksy-talvi 2014

Kuvat 6-7 Työpöytäkuvia Lectran Modaris -kaavaohjelmasta

Kuva 9 Second Change -mallistoesitteen kansi syksy-talvi 2012

Kuva 9 Nanso Group Oy. Mallistokuva syksy-talvi 2014

Opinnäytetyön kannessa on DXF-tiedostoja Illustrator-kuvina.